

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1935.

Andra kammaren.

Nr 21.

Fredagen den 22 mars.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 15 och den 16 innevarande mars.

§ 2.

Herr talmannen meddelade, att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet tillkännagivit, att han vid morgondagens plenum ämnade besvara herr Lithanders till honom framställda spörsmål angående planerat upprättande av kronobrännerier eller en industrialisering av brännvinsbränningen.

§ 3.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 216, med förslag till förordning om omsättningsskatt å inhemskt vin;
nr 219, med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m.;
nr 217, med förslag till lag om folkpensionering m. m.; och
nr 218, med förslag till lag om ändrad lydelse av 34 § lagen den 30 juni 1913 (nr 120) om allmän pensionsförsäkring.

Dessa propositioner bordlades.

§ 4.

Föredrogos var för sig de å kammarens bord vilande motionerna; och hänvisades därvid

till statsutskottet motionerna:

nr 515 av fru *Nordgren* och fru *Gustafson*;

nr 516 av herr *Jonsson* i Haverö;

nr 517 av herrar *Johnsson* i Kalmar och *Gustavson* i Västerås;

nr 518 av herr andre vice talmannen *Jeppsson m. fl.*; och

nr 519 av herrar *Andersson* i Igelboda och *Lundqvist*;

till bevillningsutskottet motionen nr 520 av herr *Lovén m. fl.*;

till behandling av lagutskott motionen nr 521 av herr *Paulsen m. fl.*; samt

till jordbruksutskottet motionen nr 522 av herr *Pehrsson* i Bramstorp *m. fl.*

§ 5.

Vidare föredrogos, men bordlades åter statsutskottets memorial och utlåtanden nr 52—56 samt bankoutskottets utlåtanden och memorial nr 23—27.

Andra kammarens protokoll 1935. Nr 21.

§ 6.

Avgåvos följande motioner nämligen av:

herr *Carleson m. fl.*, nr 523, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 184, med förslag till lag om kommunalstyrelse i Stockholm;

herr *Spångberg m. fl.*, nr 524, om avslag å Kungl. Maj:ts proposition, nr 139, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen, m. m.;

herr *Jonsson i Mörbylånga m. fl.*, nr 525, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 206, angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv;

herr *Arnemark m. fl.*, nr 526, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 185, angående omorganisation av landsfogdebefattningarna;

herr *Nilsson i Antnäs m. fl.*, nr 527, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 159, angående åtgärder för inrättande av en hovrätt för Övre Norrland;

herr *Meyerhöffer m. fl.*, nr 528, om avslag å Kungl. Maj:ts proposition, nr 164, angående ändrade grunder för anordnandet av rundradioverksamheten i Sverige;

herr *Liedberg m. fl.*, nr 529, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 190, angående omorganisation av länsarkitektsinstitutionen m. m.;

herr *Andersson i Falkenberg m. fl.*, nr 530, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 190;

herrar *Andersson i Rasjön* och *Nilsson i Steneberg*, nr 531, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 213, med förslag till ändring i hälsovårdsstadgan samt omorganisation av distriktsvården m. m.;

herr förste vice talmannen *Magnusson*, nr 532, jämväl i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 213;

herr *Laurén*, nr 533, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 188, angående försäljning av mark från vissa kronoegendomar m. m.;

herrar *Andersson i Tungelsta* och *Wallén*, nr 534, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 187, angående vissa åtgärder till reglering av jordbrukets skuldförhållanden; samt

herr *Westerdahl m. fl.*, nr 535, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 203, angående understöd åt kontrollföreningsverksamhet.

De avlämnade motionerna bordlades.

§ 7.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för G. S. Cassel m. fl. från viss betalningsskyldighet;

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett markbytesavtal mellan kronan och Jönköpings stad;

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av utbildningskurser i praktisk flygning för vissa studerande vid tekniska högskolan;

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående egnahemslån till statens järnvägars personal i Ånge;

nr 102, i anledning av väckta motioner om statens övertagande av Gävle—Ockelbo järnväg m. m.; och

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för chauffören O. R. Jansson m. fl. från skyldighet att gälda vissa skadeståndsbelopp;

från bevillningsutskottet, nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 23 oktober 1908 angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter; samt

från första lagutskottet, nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 7 § lagen den 30 augusti 1932 (nr 404) om kyrkofond.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtande, nr 8, angående regleringen för budgetåret 1935/1936 av utgifterna under riksstatens åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 27, i anledning av väckta motioner angående utredning om rätten att idka hantverk;

nr 28, i anledning av väckta motioner om lagstiftning rörande kringföringshandel;

nr 29, i anledning av väckt motion angående utredning rörande katalog- och postorderaffärerna och reglering av den därmed sammanhängande agentverksamheten och kringföringshandeln;

nr 30, i anledning av väckt motion med förslag om visst tillägg till 18 § näringsfrihetsförordningen; och

nr 31, i anledning av väckt motion angående åtgärder mot användande av automatapparater för handel med sötsaker och dylikt;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i lagen om arbetstidens begränsning;

nr 17, i anledning av väckt motion angående reglering av löne- och arbetstidsförhållanden för ungdom i icke-industriellt arbete; och

nr 18, i anledning av väckt motion angående viss ändring i gällande bestämmelser för den obligatoriska statliga olycksfallsförsäkringen; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 45, i anledning av väckta motioner om skärpning av straffet för förseelse mot lagen om hingstbesiktningstvång;

nr 46, i anledning av kamrarnas återförvisningsbeslut beträffande punkten 175 i utskottets utlåtande nr 1; och

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disponerande av avkastningen av statens hästavelsfond.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Lövgren*

under 6 dagar fr. o. m. den 22 mars,

» *Hällgren*

» 5 » » » 23 »

herr <i>Johanson</i> i Hallagården	under 4 dagar fr. o. m. den 23 mars,
› <i>Persson</i> i Tidaholm	› 4 › › › 23 ›
› <i>Pehrsson</i> i Hörby	› den 26 mars,
› <i>Fält</i>	› 4 dagar fr. o. m. den 23 mars,
› <i>Olsson</i> i Rödningsberg	› 3 › › › 24 ›
› <i>Gustafson</i> i Vimmerby	› 4 › › › 23 ›
› <i>Andersson</i> i Södergård	› 4 › › › 23 ›
› <i>Beck</i>	› 4 › › › 23 ›
› <i>Hansson</i> i Hönö	› 3 › › › 24 ›
› <i>Jonsson</i> i Eskilstuna	› 4 › › › 23 ›
› <i>Pettersson</i> i Rosta	› 2 › › › 23 ›
› <i>Hedlund</i> i Östersund	› 3 › › › 23 ›
› <i>Johnsson</i> i Norrahammar	› 5 › › › 23 ›
› <i>Nordström</i>	› 4 › › › 23 ›
› <i>Olsson</i> i Mora	› 4 › › › 23 ›
› <i>Liedberg</i>	› 3 › › › 23 ›
› <i>Magnusson</i> i Kalmar	› 4 › › › 24 ›
› <i>Strindlund</i>	› 4 › › › 23 ›
› <i>Persson</i> i Falla	› 4 › › › 23 ›
› <i>Pehrsson</i> i Bramstorp	› 4 › › › 23 ›
› <i>Andersson</i> i Rasjön	› 4 › › › 23 ›
› <i>Lundén</i>	› 3 › › › 23 ›
› <i>Vougt</i>	› 6 › › › 23 ›
› <i>Johansson</i> i Uppmälby	› 3 › › › 23 ›
› <i>Björling</i>	› 4 › › › 23 ›
› <i>Christiernsson</i>	› 5 › › › 26 ›
› <i>Andersson</i> i Falkenberg	› 5 › › › 26 › och
› <i>Åqvist</i>	› 3 › › › 24 ›

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.14 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 23 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 258, innefattande inbjudan till andra kammaren att förena sig med första kammaren i dess denna dag fattade beslut, att ett särskilt utskott, bestående av 24 ledamöter, 12 från vardera kammaren skulle tillsättas för behandling av

ej mindre Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 217, med förslag till lag om folkpensionering m. m.; och

nr 218, med förslag till lag om ändrad lydelse av 34 § lagen den 30 juni 1913 (nr 120) om allmän pensionsförsäkring,

än även övriga framställningar till riksdagen, som kunde komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i dessa ämnen eller andra i omedelbart sammanhang därmed stående frågor;

och beslöt andra kammaren antaga berörda inbjudan.

Ordet lämnades härefter till herr **förste vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte besluta att till det nu beslutade särskilda utskott utse sexton suppleanter.

Denna hemställan bifölls.

§ 2.

Justerades protokollsutdrag angående de i nästföregående paragraf omförmälda beslut.

§ 3.

Herr talmannen gav vidare på begäran ordet till herr **Kilbom**, som anförde: Herr talman! Jag föreslår, att kammaren måtte besluta en till tjugo dagar utsträckt motionstid för de nu remitterade propositionerna nr 217 och 218.

Ifrågavarande framställning bifölls av kammaren.

§ 4.

Efter att på begäran hava erhållit ordet yttrade

Svar å interpellation.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Wigforss**: Herr talman! Med denna kammares tillstånd har herr Lithander till mig riktat följande spörsmål:

1) Är det på uppdrag av Kungl. Maj:t som chefen för aktiebolaget Vin- & spritcentralen planerar upprättande av kronobrännerier eller en industrialisering av brännvinsbränningen?

2) Om så ej är förhållandet ämnar herr statsrådet tillse, att spritcentralen i berörda fråga håller sig inom ramen för sin befogenhet?

Svar å interpellation. (Forts.)

I interpellationen har herr Lithander anfört, att spritcentralens verkställande direktör på ett flertal orter i södra Sverige anordnat möten med lantbrukare och därvid utlovat byggande av nya brännerier av betydande storlek. Eftersom endast Kungl. Maj:t kan tilldela nya tillverkningsrättigheter måste — yttrar herr Lithander vidare — nämnda förfarande från spritcentralens sida innebära antingen att undersökningarna ägde rum på uppdrag av Kungl. Maj:t eller ock att spritcentralen handlade utöver sin befogenhet.

I anledning av interpellationen har jag erhållit ett yttrande från spritcentralens styrelse. Däri meddelas, att styrelsen den 5 juni 1934 beslutat, att utredning skulle verkställas angående anläggning av potatisbränneri med en kapacitet av 1½ å 2 miljoner normalliter, samt att denna utredning numera blivit verkställd men ännu ej från styrelsens sida föranlett något ställningstagande till frågan om inrättande av brännerier.

Jag har också varit i tillfälle att taga del av den sålunda verkställda utredningen. Denna innehåller vissa undersökningar angående betingelserna i olika avseenden för drivande av brännerier av ifrågavarande storleksordning samt en diskussion av de skäl, som kunna tala för och mot sådana bränneriers inrättande. Vidare lämnas redogörelse för ingående undersökningar, som beträffande nio olika orter ägt rum för att utröna dessas lämplighet ur olika synpunkter såsom plats för brännerier av detta slag. Av dessa orter ligga en i Hallands län, två i Malmöhus, två i Blekinge, tre i Kalmar och en i Östergötlands län. Undersökningarna ha ägt rum i samråd med vederbörande hushållningssällskap och vissa sammanträden med ortsbefolkningen ha därjämte hållits av spritcentralens verkställande direktör. I regel ha jordbrukarna inom viss rayon från de ifrågavarande orterna anmodats verkställa försöksteckningar för utrönande av de potatisleveranser, som kunde vara att påräkna, och de kvantiteter drank, för vilka avsättning kunde erhållas. Utredningen innehåller icke något förord för någon viss av de undersökta orterna; samtliga förklaras från de givna utgångspunkterna acceptabla.

I detta sammanhang anser jag mig även böra nämna, att spritcentralens verkställande direktör i anledning av påståendet, att han skulle ha i olika orter »utlovat» anläggande av brännerier, till mig uttalat, att detta påstående står i rak motsats till vad i verkligheten förevarit. Såväl vid sina sammanträffanden på några platser med personer, förtrogna med ortens förhållanden, som vid de många tillfällen, då eljest från olika håll framställningar och förfrågningar i ämnet inkommit, har verkställande direktören — enligt vad han för mig framhållit — tvärtom betonat *att* ärendet helt befunne sig på utredningens stadium, *att* han ej kunde uttala sig om, huruvida några nya brännerier komme att byggas, än mindre var detta lämpligen borde ske, *att* spritcentralens styrelse ännu ej ens principiellt tagit ställning till frågan om anläggning av dylika brännerier, *att* icke heller han själv bildat sig någon deciderad uppfattning häri *samt att* bränneriers anläggande även vore beroende av att Kungl. Maj:ts tillstånd lämnas.

I sitt yttrande har spritcentralens styrelse hänvisat till vissa uttalanden i samband med behandlingen vid fjolårets riksdag av frågan om reglering av avsättningsförhållandena för inom riket tillverkad sprit. Även jag anser mig böra här något erinra därom.

Frågan om en koncentration av potatisbrännerierna — f. n. ett 100-tal — till ett färre antal stora brännerier behandlades i det betänkande, som i september 1933 framlades av de s. k. motorbränslesakkunniga. De sakkunniga uttalade i betänkandet vissa önskemål om sammanslagning av sådana brännerier för vinnande av bättre ekonomiskt utbyte av driften men förklarade sig efter gjorda undersökningar icke kunna förorda någon på det allmännas initiativ

Svar å interpellation. (Forts.)

företagen, enhetlig koncentration av brännerierna till ett färre antal. Här-
efter anförde emellertid de sakkunniga bland annat:

De sakkunnigas förslag, att all förtäringssprit skulle uttagas från potatis-
brännerierna, innebure en icke obetydlig ökning av tillverkningen av potatis-
brännvin i jämförelse med nuvarande produktion. Då de sakkunniga icke fun-
ne skäl föreligga, att hela denna ökning skulle falla på de befintliga potatis-
brännerierna, borde enligt de sakkunnigas mening tagas under övervägande,
huruvida icke spritcentralen skulle äga inrätta ett eller ett par stora bränne-
rier, därvid marginalen utöver den nuvarande potatisbrännvinstillverkningen
delvis skulle utnyttjas. Frågan om inrättande av dylikt bränneri, vilken an-
komme på Kungl. Maj:t att pröva i samband med behandlingen av bolagets
ansökan om koncession för bränneriet, borde emellertid föregås av en ingående
utredning bland annat rörande den ort, till vilken bränneriet med hänsyn till
potatisodlingens intressen lämpligen skulle förläggas. Genom tillkomsten av
dylikt bränneri skulle spritcentralen bliva i tillfälle att bättre än hittills
utöva kontroll å priset för bränneripotatis och övriga å potatisbrännvinspriset
inverkande faktorer samt att inhämta erfarenheter med avseende å lämplig-
heten av att eventuellt framdeles genomföra en utvidgad koncentration av
brännvinstillverkningen.

I den för fjolårets riksdag framlagda propositionen yttrade jag med anled-
ning av detta uttalande av de sakkunniga, att de sålunda anförda skälen för
att spritcentralen skulle äga inrätta ett eller ett par stora brännerier, därvid
marginalen över den dittillsvarande potatissprittillverkningen skulle utnytt-
jas, syntes mig förtjäna allt beaktande. Jag tillade, att Kungl. Maj:t torde
få tillfälle taga närmare ståndpunkt till denna fråga, därest ansökning om in-
rättande av sådana brännerier gjordes av spritcentralen, samt att, om sådana
nya brännerier skulle inrättas, tidpunkten härför samt bränneriernas till-
verkningskvantitet måhända borde bliva beroende av, huru snabbt spritcentra-
lens dåvarande lager av potatissprit kunde komma att minskas.

Detta uttalande i fjolårets proposition föranledde ingen erinran i bevillnings-
utskottets av riksdagen godkända betänkande i anledning av propositionen
eller i någon av de vid betänkandet fogade reservationerna. Även herr Li-
thander deltog i behandlingen av detta ärende i bevillningsutskottet.

Den ståndpunkt till frågan om inrättande av nya potatisbrännerier genom
spritcentralens försorg, jag sålunda intog i propositionen förra året, vidhåller
jag fortfarande. Av det yttrande från spritcentralens styrelse, som jag nyss
återgivit, framgår, att denna fråga för närvarande icke är aktuell. Skulle
frågan om inrättande av något bränneri för spritcentralens räkning komma att
aktualiseras, torde den få bedömas med hänsyn till då rådande avsättnings-
förhållanden och eljest på frågan inverkan omständigheter.

Av vad jag sålunda anført, framgår, att det icke är på grund av något av
Kungl. Maj:t lämnat uppdrag som den av spritcentralen verkställda undersök-
ningen angående anläggande av ett potatisbränneri kommit till stånd. Inter-
pellantens första fråga besvarar jag alltså nekande. Då det vidare måste an-
ses klart, att spritcentralens styrelse utan något dylikt uppdrag äger verk-
ställa en sådan undersökning, följer härav, att jag icke anser, att styrelsen i
denna sak överskridit sin befogenhet. Med denna förklaring torde interpellan-
tens andra fråga vara besvarad.

Härpå anförde:

Herr Lithander: Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet och
chefen för finansdepartementet för att han så snabbt har besvarat min inter-

Svar å interpellation. (Forts.)
pellation, liksom också därför, att han hade vänligheten att redan i går tillställa mig en avskrift av sitt svar.

Det gläder mig, att det icke är på regeringens uppdrag chefen för Vin- och spritcentralen härvidlag varit verksam, utan att regeringen står utanför denna sak. Det synes mig dock som om utav motiveringen till bevillningsutskottets av finansministern omnämnda betänkande — bevillningsutskottets betänkande nr 44 vid förra årets riksdag — framginge, att endast för så vitt Kungl. Maj:t ansåge det önskvärt, här påtalade förfarande skulle kunna äga rum. Herr statsrådet åberopade fjolårets proposition som utgångspunkt. Detta är också alldeles riktigt. Denna proposition handlade emellertid till inemot hundra procent eller i varje fall till mycket stor del om frågan, huruvida distributionen skulle ske genom Aktiebolaget Vin- och spritcentralen, eller om den såsom förut skulle handhavas av Aktiebolaget Skattefri sprit. Reservanterna i utskottet gingo in för den linjen, att Aktiebolaget Vin- och spritcentralen icke vore det rätta organet för denna distribution, utan att denna såsom tidigare borde handhavas av Aktiebolaget Skattefri sprit. På den punkten har jag i viss mån fått rätt genom de frågor, som förra hösten riktades till statsrådet.

Det var vid förra årets riksdag icke i ringaste mån någon huvudfråga, huruvida tillverkningen skulle, ifrån att förut ha varit bunden vid jordbruket i Skåne och andra delar av landet, industrialiseras och koncentreras. Det talades visserligen om, att Aktiebolaget Vin- och spritcentralen skulle äga rätt att upprätta ett eller tvenne större brännerier. Vi hade förut tre, av vilka dock två varit nedlagda. Men att man, såsom nu skett, skulle gå till befolkningen på olika orter i vårt land och inbjuda till teckning av viss areal för att mata dylika industriella anläggningar, kan man ingalunda utläsa av det betänkande, som bevillningsutskottet i fjol avgav. Säkert är, att om den frågan kommit upp vid fjolårets riksdag, varken städernas representanter och ännu mindre jordbrukets män i bevillningsutskottet givit ens ett finger åt regeringen eller Aktiebolaget Vin- och spritcentralen för att man där skulle få möjlighet att gå på den linje, som man här slagit in på. Herr statsrådet nämnde i sitt svar, att vederbörande reagerat mot, att jag i interpellationen använt ordet »utlovat». Jag tillät mig i interpellationen citera vad som stått i ortspressen. Vad jag anförde var alltså ett rent referat. Om man vid dessa sammanträden givit befolkningen där nere några löften, eller om man förespeglat befolkningen något och det sedan blir resonemang om huruvida i det sammanhanget använts uttrycket »utlovat» eller något annat, så blir det närmast en tvist om ord. Jag har för min del svårt att förstå, att befolkningen där nere kunnat få något annat intryck, än att det här var fråga om att utlova något. Så exempelvis står i tidningen Halland för den 26 nästlidne februari med stora rubriker: »Stor överteckning för potatisodling till ev. bränneri. 129,720 hl ha tecknats mot av Vin- och spritcentralen begärda 110,000—120,000 hl. Ränneslöv främst med 130 odlare på inalles 20,805 hl potatis.» I en underrubrik heter det med stor stil: »Halland har lika stora eller lika små utsikter som övriga landsändar.» Det må vara jordbrukarna där nere förlåtet, om de inför en av chefen för ett monopolföretag företagen rundresa, som går ut på att undersöka möjligheterna för industriell drift på detta område, finner skäl för det antagandet, att det ligger något av allvar bakom vad han företagit sig.

Bevillningsutskottet har talat om, att ett, möjligen två större brännerier skulle kunna komma till stånd, men det har ingalunda talat om en övergång till industriell drift. Hade detta varit statsrådets mening, skulle han säkert vid sina förhandlingar rörande åtskilliga avtal med andra partier fått det beskedet, att det vore bäst att stoppa på den punkten, att man inte ville vara med längre, och att man inte ville vara med om att överföra en näring, som under

Svar å interpellation. (Forts.)

lång tid hört samman med det svenska jordbruket, till industriell drift. Därför får man nog vara litet försiktig med vad man gör.

Herr statsrådet återopade här bevillningsutskottets betänkande. Om man emellertid ser litet bakom kulisserna, och det har jag gjort, finner man exempelvis i tidningen *Arbetet*, att chefen för Vin- och spritcentralen ingått på ett bemötande av de tidningsartiklar, som förekommit i denna sak. Han säger sålunda bland annat: »En påbörjad stordrift kan tänkas indirekt så småningom framkalla den koncentration av potatisbrännerierna, som i viss mån är nödvändig för att driften ej skall ställa sig oekonomisk eller binda alltför stora kapital i denna hantering och för vilken motorbränslesakkunniga uttalat sig.» Man spårar icke i detta uttalande något avståndstagande utan snarare motsatsen från det, som upprört bygdebefolkningen där nere, nämligen att man på denna väg genom en icke officiellt företagen undersökning går in för att beröva befolkningen där nere möjligheterna att utöva en näring, som i långa tider varit dess. Både direkt och indirekt har bondebefolkningen där nere nytta av denna sin näring, och den vill icke avvara densamma.

Jag vill för min del, herr talman, säga att det är förlåtligt, om man med den erfarenhet man har av denna concerns sätt att göra undersökningar, och vad dess undersökningar betytt för näringsidkarna, drar öronen åt sig, när vederbörande nu är ute på nya färder. Jag ber att få bringa i statsrådets erinran vad som hände och skedde, då man på det hållet först var ute och reste. Då hade man i uppdrag från regeringens sida att undersöka förutsättningarna för en monopolisering av vinhanteringen, en undersökning, som man gjorde på det viset, att man pressade den ene efter den andre till avtal, så att hela denna näring var monopoliserad, redan innan riksdagen hunnit ta ställning till frågan. Det torde, herr statsråd, vara förlåtet, om man under sådana omständigheter, när man nu från dessa bygder hör oroande noter, vågar rikta en fråga till herr statsrådet. Jag hoppas, att denna interpellation i alla fall haft det goda med sig, att den klarat upp läget där nere, så att vederbörande där kunna vara på sin vakt för kommande tider.

Jag återkommer här till vad jag tidigare något varit inne på, nämligen den aktion, som vi hade förra året. Hela saken rörde sig därvid om, huruvida Vin- och spritcentralen skulle handha denna distribution eller icke. Detta var det huvudsakliga temat i ämnet eller i varje fall en mycket väsentlig del av detsamma. Jag är för min del glad över, att vi genom herr statsrådets svar fått besked om, att det i varje fall icke är regeringens avsikt att fortsätta monopoliseringssträvandena där nere. Det passerade är dock ett giv akt för jordbrukarna, och jag hoppas, att de skola vaka över sina intressen, så att ingen åtgärd härvidlag kommer som en överraskning för dem.

Herr **Björck** i Kristianstad: Herr talman! På förslag av Kungl. Maj:t beslöt riksdagen i fjol ganska betydande ingripanden i fråga om brännerihanteringen. Dessa ingripanden skedde alldeles tydligt i avsikt att förbättra möjligheterna för potatisens avsättning. Kungl. Maj:t sörjde också i sitt förslag för att dessa stödåtgärder i största möjliga utsträckning skulle komma potatisodlarna till godo. Syftet med denna åtgärd var sålunda att bringa de potatisodlande jordbrukarna stöd och hjälp. Detta framgår också alldeles tydligt av bevillningsutskottets betänkande nr 44, däri det heter: »Såsom ett huvudsyfte har framstått att avväga tillverkningens storlek i de olika slagen av brännerier så, att avsättningen av fabrikspotatis för bränneriändamål säkerställes i ökad omfattning ävensom att fördelarna genom en sådan avsättning fördelas jämnare odlarna emellan. Då utskottet i likhet med departementschefen ansett ett ingripande från statsmakternas sida för jord-

Svar å interpellation. (Forts.)

bruksnäringens stödjande på ifrågavarande område vara av behovet påkallat och de föreslagna åtgärderna synas vara ägnade att åstadkomma en förbättring i fråga om avsättningen utav bränneripotatis, har utskottet icke haft något att erinra mot förslaget, i vad det avser potatissprit.»

Det var alltså en åtgärd, som avsåg att skapa bättre avsättningsmöjligheter för potatisen och särskilt att ge en stödjande och hjälpare hand åt de potatisodlare, som icke hade andelar i brännerierna. Verkningarna ha också varit goda, i det att ett större antal jordbrukare än förr haft tillfälle att sälja sin potatis till brännerierna. Men åtgärderna ha icke haft den verkan, att hela potatisskörden åtgått, utan man laborerar alltjämt med ett överskott, vilket naturligtvis har till följd, att priserna tryckas hårt ner. Man har således icke helt befriats från bekymren, vilket många hoppats, att man skulle bli. Under sådana förhållanden är det ganska naturligt, att när chefen för Aktiebolaget Vin- och spritcentralen ger sig ut på en agitationsresa för att uppmuntra till byggande av nya fabriker, detta bland potatisodlarna skall väcka stor och allmän oro. Man gör givetvis den reflexionen, att, om dessa nya brännerier komma till stånd, detta kommer att leda till, att potatisodlingen utvidgas och ökas, vilket får till följd, att överskottet blir ännu större, och att svårigheterna fortfarande bli mycket stora för dessa odlare, som i allmänhet sitta i mycket små förhållanden. Det är således ganska naturligt, att denna åtgärd skulle väcka stort uppseende. Man framställer för sig frågan: Är det verkligen möjligt, att en man i den ställningen ger sig ut och driver en sådan agitation utan bemyndigande av Kungl. Maj:t eller utan att ha samrått med herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, då det förhåller sig så, att koncession till brännerier endast kan beviljas av Kungl. Maj:t? Det är mycket värdefullt, att interpellationsdebatten kommit till stånd och att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet fått tillfälle att giva klart besked på den punkten, att något bemyndigande av Kungl. Maj:t föreligger icke.

Herr statsrådet har däremot gjort gällande, att formell befogenhet förelegat för Vin- och spritcentralen, och har som skäl för den uppfattningen åberopat vad som sagts dels i kommittébetänkandet och dels i den kungl. propositionen i fjol. Jag kan giva herr statsrådet och chefen för finansdepartementet rätt däri, att man kan säga, att det föreligger en formell befogenhet. Men jag tycker, att försvaret för åtgärden i fråga dock måste betecknas som ytterligt svagt. Jag är nästan övertygad om, att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet skall instämma med mig, när jag säger, att detta ingripande är ett utslag av ovist nit. Det hade varit rimligt och tillbörligt, att innan denna aktion satts i gång, man vänt sig till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet för att höra hans mening. Vad hade han svarat? Jag förmodar, att han antingen gått till den myndighet, som har hand om regleringen, nämligen potatisnämnden, för att underrätta sig om potatismarknadens läge, eller också, om han redan varit underrättad därom, svarat chefen för Vin- och spritcentralen som han sade i dag, att frågan är icke aktuell. Denna aktivitet har varit fullständigt meningslös. Den kan lända till skada, därför att den har på sina håll ingivit föreställning om möjligheter att få nya brännerier. Jag förmodar, att om det varit ett ämbetsverk, som förfarit på detta sätt, resultatet hade blivit en rätt ordentlig skrapa från Kungl. Maj:t. Men, herr talman, nu är det fråga om ett monopol. Och då är det en annan sak.

Jag måste säga, att allt vad jag erfarit om denna affär har styrkt mig i den uppfattningen, att vi måste draga upp mycket klara och bestämda gränser för verksamhetsområdet och befogenheten för de monopol, som finnas. Jag måste säga, att man icke bara i detta utan också i andra fall märker, att monopolerna hava en benägenhet att utvidga sin maktsfär. Det kan leda till

Svar å interpellation. (Forts.)

ganska betänkliga konsekvenser. Jag anser det naturligt, att Vin- och spritcentralen sysslar med handeln med rusdrycker, som det heter så vackert i vår nuvarande lagstiftning, och ävenså, att den sysselsätter sig med rening av sprit. Men jag anser, att när den kommit in på detta område, d. v. s. brännerierna, den gått utanför sin naturliga verksamhetskrets. Ty denna verksamhet, bränningen, är en naturlig binäring till jordbruket. Den har drivits som kooperativ jordbruksverksamhet. Den är av värde för jordbrukarna i trakter, där man icke kan odla annat än potatis. Jordbrukarna få i dranken ett värdefullt fodermedel.

Nu har Vin- och spritcentralen endast ett bränneri. Det kan ifrågasättas, om det icke skulle vara lämpligt att befria Vin- och spritcentralen från omsorgerna med att driva denna verksamhet. Man skulle då också kunna hoppas, att Vin- och spritcentralen icke frestas att inlåta sig på sådana företag, som den gjort här.

Jag har tagit del av en förklaring, som chefen för Vin- och spritcentralen avgivit i pressen. Där säger han bland annat: »Drivandet i spritcentralens regi av ett par storbrännerier betyder en utvidgning av monopolverksamheten och bör därför av principiella skäl helst undvikas.» Det ger jag chefen för Vin- och spritcentralen rätt i. I slutet säger han: »Om trots allt detta jag personligen fortfarande ej är så bestämt inställd för de ifrågavarande nyanläggningarna, så är det kanske mest därför, att spritcentralens verksamhet, särskilt efter statsmakternas beslut förra året, redan har blivit nog så omfattande.»

Det förefaller mig, som om Vin- och spritcentralens chef skulle sucka under en alltför stor arbetsbörda. Då tycker jag, att vår finansminister bör vara välsinnad mot honom och lätta på arbetsbördan. Det skulle lämpligen kunna ske genom att låta det bränneri, som Vin- och spritcentralen alltså driver, återgå till jordbrukskooperationen, vilket jag för min del finner ganska naturligt. Det förefaller, som om herr statsrådet och chefen för finansdepartementet genom att taga upp den frågan skulle bereda Vin- och spritcentralens chef en lättnad, kanske också glädje. Jag kan försäkra herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, att potatisodlarna i bränneridistriktet skola känna sig synnerligen tacksamma mot herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, om han vidtager den åtgärden. Då skulle man kunna säga, att detta ingripande av chefen för Vin- och spritcentralen icke varit onödigt utan fört med sig god verkan. Särskilt tror jag att man i potatisodlardistriktet då skulle ha anledning att säga: Slutet gott, allting gott!

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Jag har begärt ordet för att säga ett par saker med hänsyn till den behandling av föreliggande ärende, som ägt rum vid föregående riksdag. Det är intet tvivel underkastat, att på basis av de uttalanden, som då gjordes, Vin- och spritcentralen har rätt ur alla synpunkter sett att igångsätta en undersökning om anläggande av ett nytt bränneri. Jag vill erinra herr Lithander om, att under debatten i bevillningsutskottet om den kungl. propositionen föreslogs från något håll i utskottet, med starka förbindelser i Kristianstads län, att bevillningsutskottet skulle skriva in i sitt betänkande, att något nytt bränneri, anlagt av Vin- och spritcentralen, finge icke komma till stånd, förrän man hade inhämtat riksdagens yttrande i saken, ett yrkande, som emellertid ögonblickligen återtog, sedan man hade sett, att det icke seglade i någon förlig vind i utskottet. Jag tror sålunda, att man icke kan rikta någon anmärkning mot Vin- och spritcentralen för att den igångsatt undersökningen.

Men däremot, herr talman, skall jag be att få inlägga en mycket stark gensaga mot det sätt, varpå Vin- och spritcentralen har skött denna sak. Jag

Svar å interpellation. (Forts.)

kan icke, herr statsråd, komma till annat resultat än att det hela verkar, som om man ville arrangera en auktion på olika ställen i landet för att sedan efter det resultat, som man har nått fram till, man skulle kunna pressa på ett eller annat sätt. Jag har den bestämda uppfattningen, att denna utredning har handhäfts på ett ovanligt klumpigt sätt. Jag ber nämligen att få erinra om, att en del av det material, som låg till grund för det resultat, till vilket riksdagen kom i fjol, var en motion av herr Björklund, väckt för åtskilliga år tillbaka och gällande det potatisöverskott, som fanns i Kristianstads län, och huru man skulle kunna bereda även de små potatisodlarna möjlighet att få avsättning för deras överskott. Man borde väl hava ägnat även en smula uppmärksamhet åt den saken i Vin- och spritcentralen, när man visste, att den låg till grund för åtskilliga av de beslut, som fattades i samband med den kungl. propositionen vid fjolårets riksdag.

Jag skulle också vilja hävda den meningen, att Vin- och spritcentralen förfogar över så mycket möjligheter att vidtaga en undersökning om var man skall lägga ett bränneri, att man icke behöver anordna folkmöten över halva landet för att få den saken konstaterad.

Jag bestrider sålunda på intet sätt Vin- och spritcentralens rätt att efter vad riksdagen har uttalat igångsätta denna undersökning. Jag bestrider icke heller dess rätt att när denna undersökning är verkställd söka utverka Kungl. Maj:ts tillstånd att få anlägga ett bränneri. Men jag tycker — och jag har velat säga detta — att man har handhaft denna sak på ett sådant sätt, att det är naturligt, om det har kommit att missuppfattas. Man har skapat fram ett läge, som hade varit fullständigt överflödigt om man tänkt sig för en liten smula.

Herr Nilsson i Hörby: Herr talman, mina herrar! Då jag är från den provins, som kanske har det största intresset av den sak, om vilken vi tala, vill jag säga, att jag icke betvivlar herr statsrådets i interpellationssvaret lämnade uppgift, att Vin- och spritcentralen har formell rätt att ställa till vad den har ställt till genom sin verkställande direktör, men också understryka vad föregående talare sagt. Enligt min mening har här ådagalagts ovist nit och, jag kan tillägga, brist på psykologisk blick angående verkningarna av detta förfarande.

Det är alldeles uppenbart, att vad som skett har åstadkommit oro i de trakter, där man sedan gammalt har sökt skaffa sig en del av sitt levebröd genom potatisodling och genom förekomsten där av brännerier fått en viss avsättning för sin potatis. Denna oro är mycket förklarlig. Men på samma gång vill jag bestämt säga ifrån, att dessa personer efter vad jag hoppas alldeles onödigt pinats med denna oro. Jag gläder mig åt den stämning, som råder under denna interpellationsdebatt. Men därmed är icke allt gott och väl. Det har åstadkommit skada på ett annat område genom att det väckts förhoppningar, som aldrig torde bliva infriade. Jag förstår ju så väl jordbrukarna på andra orter; de överskatta emellertid de förmåner, som de kunna få genom brännerinäringen, och tro, att det nog skall bli bra, bara man får sätta i gång.

Det förfaringssätt, som så att säga manats fram, kan i ett annat avseende få en skadlig följd. Det är nämligen med potatisodlingen på precis samma sätt som med odlingen av alla andra jordbruksprodukter: det är överproduktion redan nu. Men hur skulle det bli, om man satte i gång på nya områden? Då skulle överproduktionen bliva ännu mer utpräglad och avsättningssvårigheterna ännu större än nu. Då skulle jordbrukarna icke minst inom de områden, där man nu driver annan odling än av potatis, bliva lurade. Kunna avsättningsmöjligheterna ökas, ha vi på de håll i Skåne och Blekinge, där

Svar å interpellation. (Forts.)

denna odling drives i den största utsträckningen, ingen anledning till avundsjuka emot andra jordbrukare, om de kunna förbättra sin ställning. Men jag vill erinra om att kapaciteten hos redan befintliga brännerier icke är utnyttjad på långa vägar; den tillverkningskvantitet, som nu är tilldelad dem, ligger 40—50 % under den maximikvantitet, som dessa brännerier en gång haft. Och ändå talar man om — jag tycker detta framgår av direktörens för Vin- och spritcentralen svar till finansministern — att man, om kvantiteten utökas över 20 miljoner liter, skulle bli tvungen bygga ett nytt bränneri!

Jag har med det sagda velat understryka vad föregående talare sagt om förfarings sättet. Innan jag slutar vill jag tillägga, att jag är nöjd med herr statsrådets svar på frågan. Men jag kan icke undertrycka den anmärkningen, att jag skulle bli orolig, om på finansministerns plats kom en man av den allmänna inställning, som Vin- och spritcentralens verkställande direktör har. Denne har ju suttit på den platsen en gång, och dit skulle kunna komma en man av samma läggning. Det kunde då hända, att ett svar till herr Lithander och mig och herr Björck bleve litet annorlunda. Vi alla, som stått på samma linje i denna fråga, få väl därför be försynen befria oss från en sådan eventualitet.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss**: Herr talman! De frågor herr Lithander framställde till mig gällde den formella befogenheten att verkställa en utredning och ingenting annat. Jag hade sålunda icke någon anledning att i mitt första anförande ingå på frågan, vilken allmän uppfattning man kan göra gällande rörande de reella frågor, som ha uppkommit i detta sammanhang. Jag skall gärna till den proposition, som framlades vid förra årets riksdag, och det utskottsutlåtande, som då blev riksdagens beslut, tillfoga, att när i propositionen inskrevs, att det borde finnas en möjlighet för Vin- och spritcentralen att under vissa förhållanden inrätta något eller några egna brännerier, och när utskottet och riksdagen anslöto sig till detta, så tolkade jag det på det sättet, att man ansåg det önskvärt, att det skulle finnas en säkerhetsventil, för den händelse sådana önskvärda ändringar i den nuvarande brännerihanteringen icke genomfördes, som man från bränneriidkarnas sida hade ställt i utsikt. Man kan nämligen icke komma ifrån att dessa brännerier i viss utsträckning äro omoderna och att det skulle kunna bli en mera ekonomisk produktion. Jag säger detta därför att jag vet, att jag på den punkten uttalar samma uppfattning, som har blivit uttalad från bränneriidkarföreningens sida. Under de förhandlingar, som fördes om denna sak, var man från det hållet mycket intresserad av att framhålla, att i den mån en sådan bättre organisation kunde genomföras, det också skulle ske. Det är sålunda endast för den eventualiteten, att detta icke skulle komma till stånd, som jag har ansett det vara önskvärt, att det fanns en sådan säkerhetsventil.

I nuvarande läge, då dessa strävanden från bränneriidkarnas egen sida faktiskt vidhållas, kan jag därför som min personliga mening uttala, att hela frågan om ett sådant statsbränneri icke är aktuell. Men när jag säger det, vill jag samtidigt erinra om att herr Lithander, och kanske även herr Björck, nog förbise, att hela denna fråga om nya bränneriers inrättande icke är en industrifråga, utan att den i grund och botten är en fråga för potatisodlarna, jag skulle gärna vilja säga, för verkställande direktören i Vin- och spritcentralen, att genom samtal med honom har jag övertygat mig om att han sett saken som en potatisodlarnas fråga, och att han ansett sig eventuellt kunna gagna potatisodlarna i andra delar av landet genom det uppslag, som han

Svar å interpellation. (Forts.)

här kommit med. Det är alltså här icke en fråga om industrien emot jordbruket utan helt och hållet en fråga om potatisodling.

När man här kastat in frågan om monopol, vill jag erinra om att det icke bara finnes ett vin- och spritmonopol, utan just i denna fråga har riksdagen 1934 genomfört ett fullständigt monopol för potatisodlarna i vissa delar av landet att tillverka förtäringssprit. Här är det alltså icke fråga om monopol gent emot fri näring, utan det är två monopol som stå mot varandra. Och det skulle icke förvåna mig, om det från någon sida skulle sägas, även om det icke säges här i kammaren, att Vin- och spritcentralens ingripande är ett ingripande för att i viss mån återställa en fri näring och en fri konkurrens i stället för ett fullständigt obrutet monopol. Jag säger icke detta för att uttala någon personlig mening — hela kammaren vet, att jag icke är rädd för monopol, och att jag alltså tager det fulla ansvaret för det förtäringsspritsmonopol, som vid förra riksdagen genomfördes — men jag gör det därför att man skall vara ganska uppmärksam, när man använder uttrycket monopol, ty det är ett faktum, att det är ett monopol för brännerierna i dessa delar av landet. För övrigt ha förhållandena icke varit så helt tillfredsställande för en del av de jordbrukare, som vilja sälja potatis, men som icke kunnat göra det. Därför ha även i samband med detta utbyggande av brännerimonopolet statsmakterna fått vidtaga åtgärder för att se till, att vissa potatisodlars intressen skulle bli tillgodosedda.

Med dessa ord har jag endast velat ytterligare understryka, att jag från mina synpunkter icke har någon anledning önska, att brännerier uppstå i andra delar av landet. Jag har sålunda endast att understryka den uppfattning, jag förut givit uttryck åt, nämligen att frågan, i vad den ankommer på det nuvarande finansdepartementet, icke är aktuell.

Herr Nilsson i Hörby: Herr talman! Jag uppkallades av herr statsrådets och chefen för finansdepartementet sista anförande, då han förklarade, att de nu existerande brännerierna i vissa fall voro omoderna, och att det var detta, som gjorde, att Vin- och spritcentralen kanske behövde bygga brännerier. Jag skall medge, att herr statsrådets påstående kan vara riktigt i vissa fall. Jag vill dock till försvar för bränneriägarna anföra, att de väl icke egentligen förrän efter statsmakternas beslut förra året haft någon säkerhet för att icke varje år för dem kunde vara det sista året, de finge driva sin näring. Det är alldeles uppenbart, att om en dylik näringsidkare hittills icke kunnat vara säker på vad framtiden kan innebära för honom och måst räkna med, att det när som helst kunde sättas stopp för hans näring, så är det ju icke att undra på, att han ej vågat lägga ned pengar på anläggningens förbättring, varigenom förlusten skulle bli ökad vid den inställelse av driften, som när som helst kunde ske. När bränneriägarna nu hava fått en viss trygghet för framtiden, är jag alldeles säker på att de komma att modernisera sina anläggningar. Jag anser även, att de hava skyldighet att göra så. Jag kan dessutom säga, ehuru jag är absolut motståndare till den koncentrationstanke, som framskyttat i vissa åtgöranden från Vin- och spritcentralens sida, att det skulle kunna hända, att någon liten koncentration kan komma att äga rum, utan att några berättigade jordbruksintressen trädas för nära. Jag ger endast uttryck för min egen uppfattning, men jag tror, att jag har bränneriägare bakom mig, som dela min åsikt på den punkten.

Sedan skall jag be att ännu en gång få uttala min tacksamhet till herr statsrådet för det ännu koncisare uttalande, som herr statsrådet gav genom sitt sista inlägg och som jag kommer att taga fasta på. Samtidigt vill jag meddela, att jag icke är omedveten om att bakom Vin- och spritcentralens

Svar å interpellation. (Forts.)

direktörs hela verksamhet ligger en strävan att så att säga åter kasta ut potatisodlingen i fria marknaden, d. v. s. i det fullständiga kaos, som rådde på detta område före statsmakternas senaste ingripanden. Vi äro väl alla medvetna om att praktiskt taget alla Sveriges jordbrukare sätta sig emot detta. Jag har icke resonerat om monopol i allmänhet, och jag får säga, att när herr Lithander och kanske någon annan gjort sina utvikningar i den vägen, så få deras uttalanden stå för deras egen räkning.

§ 5.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 221, angående anslag till främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer.

Denna proposition bordlades.

§ 6.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till bevillningsutskottet propositionerna:

nr 216, med förslag till förordning om omsättningsskatt å inhemskt vin; och

nr 219, med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m.; samt

till särskilda utskottet propositionerna:

nr 217, med förslag till lag om folkpensionering m. m.; och

nr 218, med förslag till lag om ändrad lydelse av 34 § lagen den 30 juni 1913 (nr 120) om allmän pensionsförsäkring.

§ 7.

Vidare föredrogos var efter annan de på bordet liggande motionerna; och remitterades därvid

till konstitutionsutskottet motionerna:

nr 523 av herr *Carleson m. fl.*; och

nr 524 av herr *Spångberg m. fl.*;

till statsutskottet motionerna:

nr 525 av herr *Jonsson* i Mörbylånga *m. fl.*;

nr 526 av herr *Arnemark m. fl.*;

nr 527 av herr *Nilsson* i Antnäs *m. fl.*;

nr 528 av herr *Meyerhöffer m. fl.*;

nr 529 av herr *Liedberg m. fl.*; och

nr 530 av herr *Andersson* i Falkenberg *m. fl.*;

till behandling av lagutskott motionen nr 531 av herrar *Andersson* i Rasjön och *Nilsson* i Steneberg;

till statsutskottet motionen nr 532 av herr förste vice talmannen *Magnusson*; samt

till jordbruksutskottet motionerna:

nr 533 av herr *Laurén*;

nr 534 av herrar *Andersson* i Tungelsta och *Wallén*; och

nr 535 av herr *Westerdahl m. fl.*

§ 8.

Härefter föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtande nr 8, första lagutskottets utlåtanden nr 27—31, andra lagutskottets utlåtanden nr 16—18 och jordbruksutskottets utlåtanden nr 45—47.

§ 9.

*Ang. statens
allmänna
fastighets-
fond.*

Till avgörande företogs statsutskottets utlåtande, nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner angående inrättande av statens allmänna fastighetsfond samt med förslag till inkomst- och utgiftsstat för fonden för budgetåret 1935/1936.

I en till riksdagen avlåten, den 15 februari 1935 dagtecknad proposition, nr 114, hade Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag föreslagit riksdagen dels besluta om inrättande från och med den 1 juli 1935 av en särskild fond, benämnd »Statens allmänna fastighetsfond», för redovisning av staten tillhöriga fastigheter i huvudsaklig överensstämmelse med de av departementschefen i statsrådsprotokollet angivna grunderna, dels ock till Ersättning till statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1935/1936 anvisa följande förslagsanslag, nämligen

under andra huvudtiteln	kronor	853,200
» tredje »	»	634,700
» fjärde »	»	309,600
» femte »	»	5,362,000
» sjätte »	»	177,300
» sjunde »	»	271,000
» åttonde »	»	3,512,000
» nionde »	»	659,000
» tionde »	»	339,900
» huvudtiteln XIII. Riksdagen och dess verk m. m. ..	»	88,700.

Vidare hade Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlåten, jämväl den 15 februari 1935 dagtecknad proposition, nr 115, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att godkänna i propositionen intaget förslag till inkomst- och utgiftsstat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1935/1936.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Sedan berörda hemställan föredragits, lämnades på begäran ordet till

Herr **Lindman**: Herr talman! Jag förstår, att det kan te sig meningslöst att göra ett uttalande emot ett enhälligt statsutskott. Om jag icke desto mindre gör det, är det därför att jag för min personliga del omöjligen har kunnat förstå, att det är en klok åtgärd, som statsutskottet här förordar, då utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts proposition om inrättande av en statens allmänna fastighetsfond. Säkerligen har statsutskottet liksom Kungl. Maj:t och riksräkenskapsverket sett åtskilliga fördelar i det föreliggande förslaget, men min mening om detsamma är, att så pass stora olägenheter komma att vara förknippade därmed, att det synes mig väl värt att taga i övervägande, om icke hela denna fråga kunde få anstå ett år för att närmare utredas och undersökas.

Naturligtvis menar jag, herr talman, att det kan vara fullkomligt riktigt — i varje fall är det teoretiskt riktigt och kan även vara praktiskt rätt — att

Ang. statens allmänna fastighetsfond. (Forts.)

staten i sin huvudbok såsom tillgångar upptar värdet å samtliga de byggnader, som staten äger. Jag har heller ingenting att invända emot att så sker, ehuru väl, som jag strax skall säga, jag tror, att man skulle kunna göra detta på annat sätt än det här föreslagna. Ty man kan naturligtvis göra såsom man gjort förut, nämligen föra upp dessa tillgångar i förteckningar, som revideras vart tionde år, och på det sättet vid olika tidpunkter konstatera vilka fastigheter staten har och deras värde. På det sättet blir ingenting borttappat. Man kan också tänka sig det förfaringssättet, att man uppför dessa fastigheters värden i statens huvudbokföring innanför linjen. Allt detta beror enligt min mening delvis på huruvida man kan framkonstruera verkliga värden, och icke nöjer sig med fiktiva sådana utan ringaste betydelse. Jag kan anföra som exempel ett sådant fall, att man skulle uppta värdet på ett sinnessjukhus. Vad tjänar det till, att staten på angivet sätt upptar ett värde på ett sinnessjukhus, bokför det belopp, som tomten skulle vara värd, alltså vad man skulle kunna erhålla vid en eventuell realisation? En sådan kommer ju i alla fall, icke att äga rum. Jag tycker därför, att det ligger åtskilligt av konstruktion i många av dessa värden. Å andra sidan finns det naturligtvis sådana fall, där ett upptagande av en fastighets värde som tillgång kan vara berättigat.

Jag gör en annan invändning, som jag anser vara allvarligare. När man nu ger sig till att taga upp dessa värden för att i rikshuvudboken kunna uppvisa en tillgång, som för ögonblicket skulle utgöra 254 miljoner kronor, men denna sedermera successivt skulle ökas genom tillkomsten av andra byggnader, som nu icke äro medtagna, t. ex. militärkaserner och andra tillgångar på det militära området, exempelvis Skeppsholmen och en del sådana saker, så kommer man kanske upp till ett värde av 600, 700 eller 800 miljoner kronor. Jag vet icke, hur mycket det kan bli, men jag har hört den siffran nämnas. Då tycker jag, att saken blir ganska betänkelig. Jag skulle vilja framställa en fråga till de ledamöter av statsutskottet, som behandlat detta ärende — jag förmodar, det är fjärde avdelningen — och närmast till statsutskottets ordförande: när ni tillstyrkt detta förslag, att man skall så här noggrant upptaga statens tillgångar, ha ni då i rikshuvudboken gått igenom vad som där upptages såsom tillgångar vid utgången av år 1934 och konstaterat, att dessa tillgångar också äro riktiga? Jag kan för enkelhetens skull för övrigt taga exemplet icke ur rikshuvudboken utan ur riksräkenskapsverkets årsbok, ur den där befintliga sammanfattningen, och göra den frågan: ha ni undersökt och äro ni övertygade om att t. ex. värdet av statens järnvägars fond, som är upptaget till 1.285,000,000 kronor, är det riktiga? Kan det sägas motsvara ett sådant värde, som man talar om, när det gäller byggnadsfastigheter, som lämna en i pengar uppskattbar avkastning eller representera ett nyttjande- eller avyttringsvärde, som kan evalveras i pengar? Jag menar: är detta en riktig uppskattning i förhållande till den avkastning, som lämnas? Kan den tillgången försälgas till det belopp, om den frågan skulle komma på tal? Och ha ni vidare gjort en undersökning, huruvida de övriga upptagna tillgångarna hava det värde, som där är angivet? Här står t. ex. »fonden för statens aktier 181 miljoner kronor». Äro de värda 181 miljoner — jag tänker närmast på att däri ingår en ganska stor post berörande de norrbottniska malmfälten? Detta är det första. Jag skulle naturligtvis kunna upprepa mina frågor punkt efter punkt vid alla dessa poster, som stå upptagna här. Så hava vi statens domäners fond och andra fonder, vi hava spannmålslagerhus och kyllhus för att nämna några. Med andra ord: är den nuvarande uppställningen i rikshuvudboken riktig, denna uppställning som slutar med tillgångar: 3.630,000,000 kronor, varifrån skola avgå skulder: 2.413,000,000 kronor, och som följaktligen vid 1934 års slut utvisar ett överskott på 1.217,000,000 kronor, allt i runda tal.

Ang. statens allmänna fastighetsfond. (Forts.)

Och därtill: när nu staten så noggrant upptar dessa tillgångar och skall ytterligare upptaga i tillgångarna dessa fastigheter, har då staten inga skulder, som icke förekomma i rikshuvudboken — skulder i form av t. ex. reverser eller obligationsskulder, eller sådana, som kunna vara fördolda, men som finnas där i alla fall? T. ex. var finnes bokförd den, som jag tror mig veta, till 60 miljoner kronor uppgående förlusten på brödsäden? Finns den någonstades upptagen som en statens skuld? Det är ju icke en skuld i vanlig mening, men jag menar att det dock är en skuld. Och hur förhåller det sig i det fallet med kreditkassan? Finnas de förluster, som uppkommit på kreditkassan, bokförda i rikshuvudboken? Eller har statsutskottet tagit i betraktande att det kan finnas brister, dels på grund av att vissa tillgångar upptagits för högt, dels på grund av att skulder icke alltid upptagits till hela storleken? Om man skulle på det sättet nagelfara denna uppställning i rikshuvudboken, så är jag övertygad om att man med bästa vilja i världen icke skulle få fram det överskott som där står, om man nämligen utgår från den princip, som ni nu anlägga för värdering av byggnaderna.

Jag fäster uppmärksamheten vid, att detta är nu bara en början. Man upptar 254 miljoner kronor, och sedan skall det andra komma till. Skola då statens tillgångar upptagas i sin helhet? Här ser jag i den kungliga propositionen, att man antyder, att framdeles kanske också komma att tagas upp värden på ruiner och minnesmärken och sådant. Det är ju riktigt, att de skola finnas bokförda, men att taga upp dem på något sätt i värde, förstår jag egentligen icke meningen med. Skola ni, för att nämna ett exempel, taga upp de för försvaret avsedda kasernområdena och sådant, skola ni taga upp den materiel som finns, skola ni taga upp kanoner och kulsprutor och flygmaskiner och sådant? Där finns givetvis ett värde; sådant kan uppskattas till ett realisationsvärde, men skall det upptagas?

Det är dessa frågor jag gör mig, när jag tänker på detta, och jag vill dessutom tillägga, att det synes mig hava vissa olägenheter. Tag ett sådant fall som Långholmen. Det är ju tal om, att fängelset skall tagas bort, därför att det icke är vackert att se från den nya bron. Om man nu skulle bygga fängelset på ett annat ställe, längre bort på ett billigare markområde, och sälja den mark som finns här och få ett överskott, skulle det överskottet upptagas? Enligt propositionen och utskottsbetänkandet skulle det antagligen upptagas som tillgång, men jag misstänker, att ett sådant överskott mycket lätt kan komma att slinka in i statsverkspropositionen och bidra att tillfälligt avhjälpa svårigheterna att uppgöra riksstaten.

Herr talman, om man skulle försöka — vilket kanske är oriktigt — att jämföra med hur personer i enskilda företag skulle gå till väga i ett sådant fall som detta, skulle man väl säga, att om en person i ett företag är i den lyckliga ställningen, att han lyckats under årens lopp avskriva i sina räkenskaper en byggnad, så att den står bokförd till 1 krona, då känner han sig ganska nöjd och tycker att det skänker en viss trygghet. Nu slår staten in på en annan väg, men staten skulle väl vara ett föredöme för den enskilde. Vill då staten, att de enskilda skola övergiva sådana betryggande metoder i sin bokföring och övergå till att taga upp det ursprungliga värdet på t. ex. en byggnad, som kostat 100.000 kronor och nedskrivits till 1 krona? Det gör man, om man följer statens exempel. Men det vore högst olyckligt att göra så. Jag menar, att om staten under gångna år byggt hus till olika ändamål: hospital, fängelser och ämbetsverk, och sedan nedskrivit dem, så att de nu äro bokförda till noll, så vore det väl, herr talman, oklokt att nu till fulla värdet upptaga dessa byggnader som tillgång.

Detta om själva uppförandet av fastigheterna. Jag anmärker dessutom på

Ang. statens allmänna fastighetsfond. (Forts.)

vissa inkonsekvenser i detta upptagande. Det hus, vilket vi befinna oss i, riksdagshuset, skall enligt utskottets mening icke upptagas till något värde. Men naturligtvis har det huset något värde, och varför skall det icke upptagas? De allra flesta av oss veta, att dessa byggnader komma aldrig att realiseras. Riksdagshuset kommer väl icke heller att realiseras. Faran att det skall sjunka i Strömmen och försvinna är väl numera överstånden. Det har väl ändå ett värde, och då förstår jag icke varför det icke skall vara med. Och icke heller begriper jag varför man undantager myntverket, även om därmed är förenad en liten särskild omständighet; det måste nämligen användas vissa arbetare för reparationer. Nej, skall det vara en sund bokföring, skall naturligtvis också detta upptagas, och då skall i bokföringen medtagas vad det arbete kostar, som dessa arbetare utföra. Det var vad jag hade att säga i den första avdelningen av mitt anförande. Det kommer att bli ytterligare två avdelningar. Den första gällde således fastigheternas upptagande, vilket jag betraktar som det minst viktiga. Jag skulle dock vilja tillstyrka, att man åtminstone tills vidare för dessa fastigheter innanför linjen och för ut, dem i huvudbokföringen till 1 krona. Man har dem ju då förtecknade.

Sedan kommer jag till själva bokföringsåtgärden, denna nya metod enligt vilken ämbetsverk, som sitta i egna hus, nu skola betala hyra, och detta för att man skall få veta, vad ämbetsverkets kostnader i verkligheten uppgå till. Det är en fullkomlig fiktion alltihop. Först skola de betala hyra och sedan få ersättning från staten för denna hyra. Det går in och ut. Enligt denna proposition skall för denna fond tagas upp som inkomst: »ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler». Ja, det är pengar som fonden får av statsverket. Och sedan kan ett verk hava hyresinkomst om det hyr ut vissa lokaler — det blir en realitet. På utgifterna får jag sedan: reparationer och underhåll, vidare avsättning till förnyelsefond och så naturligtvis hyresutgifter. Slutligen får jag ett överskott, ett fullkomligt fiktivt överskott, på ungefär 8 miljoner kronor. Jag frågar mig: är det ingen av statsutskottets ledamöter, som tänkt på hur pass underligt det är att nu från värdet av ett hus, som byggts för 150 eller 200 år sedan, börja att sätta av till en förnyelsefond? Hur underligt är det inte också, att det verk, som har hand om ett hus, har sina lokaler där, skall börja att betala hyra för det, när någon hyra förut aldrig funnits. Tjänar det egentligen något till? Om jag tar ett exempel: icke blir det väl någon ändring i förhållandena, om ni skola börja med att taga hyra låt mig säga för ett fängelse, och staten sedan betalar motsvarande pengar för hyran, vilka avsätts till en förnyelsefond? Tjänar det något till? Och vad är det egentligen för intresse att veta, att för straffångarna på Långholmen kommer det att kosta så mycket mera om dagen i underhåll, därför att man betalar en hyra, som staten själv betalar ut? På samma sätt skulle man kunna taga fram det ena exemplet efter det andra. Det förundrar mig heller icke alls, att myndigheterna här också gjort ganska kraftiga anmärkningar. De framhålla hurusom detta system innebär en ganska onödig omgång. Statskontoret t. ex.: »en omgång i bokföringstekniskt hänseende». Statskontoret, som ju bör förstå sig på bokföring ganska bra, avstyrker denna anordning. Medicinalstyrelsen säger på samma sätt; den tycker detta är onödigt.

Så kommer detta egendomliga med denna fond, att man gör den till en produktiv fond. Vad är det för produktivitet i den fonden? Om vi som exempel taga en jordegendom, eller statens skogar och domäner, då kan jag tala om en produktiv fond, ty den ger verklig inkomst, därigenom att något säljes under året. Man har inkomster och utgifter, man får t. ex. verklig inkomst på försäljning av virke, av arrenden o. s. v. Men det hus, t. ex. där medicinalstyrelsen har sina lokaler, kan det sägas ingå i en produktiv fond? Skapar medicinal-

Ang. statens allmänna fastighetsfond. (Forts.)
styrelsen något i form av försäljning? Har den några inkomster eller utgifter? Jag frågar mig: varför skall man egentligen skapa en så inrättad bokföring? Jag vill, herr talman, avråda från att göra detta.

Jag har varit med i riksdagen, när det tidigare en gång tillskapades en inkrånglad historia: det var när hela vårt lönesystem gjordes upp. Vi veta alla vart det ledde. Det skulle bli så utmärkt bra med dessa löneklasstrappsteg, varpå tjänstemännen skulle kliva undan för undan uppåt. Men vad blev resultatet? Jo, att man fick sätta till särskilda tjänstemän i de stora ämbetsverken för att hålla reda på hur avdragen skulle göras vid olika slag av ledigheter o. s. v. För min del får jag uppriktigt bekänna, att jag själv, som är ordförande i styrelsen för en statens institution, nämligen skogshögskolan och statens skogsförsöksanstalt, har väldigt svårt att klara mig, när det är fråga om beräkningar av löneavdrag. Detta nämner jag i förbigående för att visa, att här skapar man något, som jag hoppas icke måtte komma att leda till samma ofördelaktiga resultat, men som i alla fall kommer att föranleda mycket arbete för en del människor, som komma att bli sysselsatta med detta. Sedan gör jag mig den frågan: om man nu skall vara så noga och fullständig i denna bokföring, att ämbetsverken skola betala hyreskostnad för att man skall få veta vad det ämbetsverket verkligen kostar staten men man sedan får igen denna kostnad på annat sätt, varför skall då icke också betalas brandförsäkringsavgifter för dessa hus och varför icke läggas upp en brandförsäkringsfond? Såvitt jag vet, äro statens byggnader icke försäkrade. Jag vet emellertid en del enskilda företag, där man icke försäkrar sina byggnader, sina gårdar på landsbygden, utan lägger upp en försäkringsfond för att vara tryggad mot de stora förluster som kunna uppstå genom brandskador. Vore finansministern fullt konsekvent här, skulle han också lägga upp en brandförsäkringsfond och låta varje verk betala en brandpremie för sitt hus och sina byggnader.

Herr talman! Jag har hållit på litet länge kanske, men nu kommer jag till den tredje avdelningen av vad jag har att säga, och det är efter min uppfattning den mest allvarliga. Den gäller den stora frågan, om vi skola begagna oss av den metod, som vi tidigare anlitat, när det gällde frågan om finansiering av statens byggnadsverksamhet. Förut hava vi ju vid reglering av statens utgifter och inkomster alltid varit i det utomordentligt lyckliga läget, att vi med synnerligen få undantag för varje år skrivit av de byggnader vi uppfört. Man har resonerat som så, att för varje år bygger staten en del hus, ena året litet mera, andra året litet mindre. Staten reparerar också hus, ena året litet mera och andra året litet mindre, men det jämnar ut sig. Det ena året har fått taga ut det andra. Man har med andra ord skrivit av dessa byggnader. Så har det gjorts i långa tider. Jag och säkert många med mig har betraktat detta som en utomordentligt betryggande åtgärd i finansiellt hänseende. Möjligheterna att skriva av genast i stället för att låna och skriva av under framtiden hava skapat denna trygghet i statens tillgångar. Nu sker en omkastning av detta. Det är visserligen sant, att det lämnas öppet, men redan när jag läste statsverkspropositionen, den del som handlar om utgifterna och för flera huvudtitlar gemensamma frågor, fäste jag mig vid det finansministerns uttalande, där han säger, att det kan anföras goda skäl för en uppfattning, att det är väl förenligt med sunda budgetprinciper att i regel låta dessa anslag utgå av lånemedel. Samma tankegång fullföljes i propositionen nr 144. Visst kan man naturligtvis försvara, att jag, då jag icke har ekonomiska möjligheter att göra det, bygger ett hus med lånade pengar för att amortera det under en lång följd av år eller skriva av på en avsättningsfond, en förnyelsefond, som det här är fråga om. Visst kan jag göra det. Inte kan

Ang. statens allmänna fastighetsfond. (Forts.)

man ju säga, att det är något direkt osunt, men det är just, när man går över från det ena systemet till det andra, som det osunda framträder. Från att ha finansierat med skattemedel går man över till att finansiera med medel, som upplånas. Man ställer saken på framtiden. Man kan icke i detta avseende förebära, att detta tillämpas på andra håll, t. ex. av kommunerna. Om en liten kommun, när den skall uppföra ett skolhus eller någon annan byggnad, toge utgifterna på en enda gång, skulle det ju lända till att skatten bleve överväldigande. Med utgifter, som fördelas på ett så vidsträckt område som hela landet, blir det någonting annat. Statsutskottet har försökt att reagera litet smått mot detta. Utskottet har uttalat, att den princip, som tidigare vunnit tillämpning, att genom skattemedel finansiera sådana byggnadsföretag, som nu skola upptagas till redovisning å fastighetsfonden, synes utskottet hava varit till fördel i flera avseenden, och att den bör i största utsträckning även i fortsättningen upprätthållas. Ja, det är vackert tänkt. Jag har samma uppfattning, men vad tror den ärade ordföranden i statsutskottet om fortsättningen efter finansministerns uttalande, att det väl kan försvaras att för sådant ändamål använda lånemedel? Tro verkligen herrarna i statsutskottet, att det kommer att gå som ni förutsätta? Ni kunna visserligen nu gentemot mig invända, att man under de två sista åren med lånemedel finansierat en del sådana utgifter, men märk väl, att den finansieringen har varit till tiden begränsad. Det har varit bestämt, att man skulle använda arvskattemedlen och den extra inkomst- och förmögenhetsskatten under en tidsperiod av, om jag minns rätt, sju eller åtta år. Med utgången av den tiden är det hela avskrivet. Men när man här väljer 1½ procent, då förstår man, att det kommer att taga mycket lång tid.

Herr talman, jag har icke kunnat underlåta att yttra mig i denna fråga. Det är möjligt, att jag icke får något medhåll alls för den uppfattning, som jag uttalat. Jag är bestämt övertygad om, att vi i detta fall äro inne på en olämplig väg och att vi komma att ångra oss. De, som komma efter oss, skola finna, att vi handlat oklokt.

Jag har icke kunnat underlåta att uttala detta, och jag vågar till och med för att riktigt freda mitt samvete yrka avslag på utskottets förslag.

Häruti instämde herrar förste vice talmannen *Magnusson*, *Hansson* i Vän-
näsby, *Sandström*, *Nilsson* i Karlstad, *Persson* i Falla, *Magnusson* i Skövde,
Hansson i Hönö, *Olsson* i Staxäng, *Pehrsson* i Göteborg, *Sefve*, *Holmdahl* och
Lithander, fröken *Wellin* samt herr *Olsson* i Blädinge.

Härpå yttrade:

Herr **Carleson**: Herr talman! Ehuru jag i stort sett ansluter mig till vad den siste ärade talaren anført, vill jag dock till en början säga, att jag för min del finner, att det är ett lyckligt grepp att införa statens fastigheter — i likhet med annan statens egendom — uti rikshuvudboken. De svårigheter, som därvid uppstå, både beträffande värderingen och beträffande den egendom, som skall bliva föremål härför, får man väl försöka övervinna så småningom.

Jag har däremot icke i övrigt, i stort sett, kunnat följa Kungl. Maj:ts och statsutskottets förslag. Jag vill här framföra en del anmärkningar.

Inrättande av en produktiv fond har enligt min mening ingen särskild fast grund. Man kan sålunda i fråga om de allra flesta av dessa fastigheter förklara, att de icke användas för vad vi kalla produktiva ändamål. Efter vad jag kan förstå, har man genom inrättande av den produktiva fonden velat vinna överskådlighet beträffande statens kostnader för de olika grenarna av statens

Ang. statens allmänna fastighetsfond. (Forts.)
verksamhet. Man kan då till en början fråga sig om det verkligen är så be-
hövligt eller önskvärt att få veta dessa kostnader och om det är värt besväret.

För att t. ex. finna vad sjukhusvården i riket kostar får man enligt propo-
sitionen icke inskränka sig till att som hittills se efter vad statens direkta ut-
gifter för ändamålet gå till, utan man bör även räkna ut räntan på det kapi-
tal, som är nedlagt i de fastigheter, som användas för sjukhusvården. Lik-
nande fall kunna ju nämnas om icke i det oändliga så dock i lång rad. Det
har praktiskt sett mycket litet intresse att se vad hyreskostnaderna gå till, men
härtill kommer, att man med de förslagna åtgärderna faktiskt icke vinner
vad man vill vinna. Här är ju fråga om att vinna överskådlighet beträffande
statens kostnader för de olika verksamhetsgrenarna. Man vill bland veder-
börande verksamhetsgrens kostnader även inräkna de kostnader, som bestå i
räntor på i statens byggnader nedlagt kapital. Men i verkligheten gör man
icke så. Man måste på grund av praktiska skäl stanna på halva vägen. Ja,
man kan icke ens säga att man stannat på halva vägen, ty man har tagit ett
mycket litet steg. Man har måst inskränka sig till att ange för huvudtiteln
i dess helhet en klumpsumma såsom motsvarande räntekostnaderna för de
byggnader av ifrågavarande slag, vilka höra till huvudtiteln eller rättare sagt
till vederbörande departement. Beloppen föras alltså icke upp på vederbö-
rande ämbetsverk. Jag håller med om, att det skulle vara att belasta äm-
betsverken med alltför stort besvär och kanske också med alltför stora kos-
nader utan någon egentlig vinst. Man stannar sålunda vid att för varje hu-
vudtitel anvisa ett bestämt belopp utan att ange någon grund för hur detta
belopp skall fördelas. Man har alltså icke vunnit vad man ville vinna med an-
ordnandet av den produktiva fonden.

Det förefaller mig, som om hela förslaget teoretiskt sett kanske har vissa
fördelar, men som om det praktiskt sett vore betydelselöst. Det kan inte genom-
föras, och det vållar en del besvär, som det icke är värt. På samma sätt som
man börjar med hyrorna, får man fortsätta med avskrivningarna, vilka ju
ingå i annuiteten och således böra betraktas som en kostnad för vederbörande
verksamhetsgren. Icke heller beträffande avskrivningar har man kunnat ge-
nomföra principen. Man har måst stanna vid att i klump taga $1\frac{1}{2}$ procent
av fastigheternas nutidsvärde. Avskrivning skall ske i form av avsättning
till en förnyelsefond.

Man har alltså icke vunnit vad man egentligen ville vinna genom införandet
av den produktiva fonden. Man har i stället fått taga vissa konsekvenser,
vilkas lämplighet måste framkalla tvekan eller i visst fall helt bestridas. Man
har sålunda uppfört en ny budget vid sidan av riksbudgeten. Här ha vi så-
lunda ett förslag till inkomst- och utgiftsstat för statens allmänna fastighets-
fond. Statsrådet har ställt i utsikt, och det faller av sig självt, att riksdagen
skall få särskilt förslag varje år till en dylik stat. I den staten skall upp-
tagas å ena sidan de hyror, som debiteras utan att betalas av ämbetsverken,
och vidare inbetalade hyror, d. v. s. hyror, som ämbetsverken erhålla för av
dem uthyrda lokaler. På utgiftssidan återigen finner man reparations- och
underhållskostnader, avsättning till förnyelsefond och en del hyresutgifter.
Sedan kommer man till ett överskott av cirka 8 miljoner kronor. Denna
specialstat korresponderar med budgeten på det sätt, att budgeten får betala
de debiterade hyrorna genom klumpanslag under respektive huvudtitlar, men
budgeten får i sin tur i stället det s. k. överskottet, vilket, som jag nämnde,
belöper sig till cirka 8 miljoner kronor.

Om jag nu för min del överhuvud taget ifrågasätter lämpligheten av en
särskild specialstat, som tydligen framkallats av önskemålet att skapa en
produktiv fond, gör jag ännu bestämdare invändning beträffande avsätt-

Ang. statens allmänna fastighetsfond. (Forts.)

ningarna till förnyelsefond, sådana de i förslaget anordnats. Såsom jag nyss nämnde, upptages på statens utgiftssida avsättning till förnyelsefond. Förnyelsefonden är, som var och en vet, avsedd att motsvara den värdeminskning, som byggnaderna årligen undergå, och som nu provisoriskt upptagits till i genomsnitt 1½ procent å byggnadernas nutidsvärde. Man får därigenom en utgift av 2,633,300 kronor. Om man icke hade gjort denna avsättning till förnyelsefond, skulle man kunnat disponera dessa 2,633,300 kronor för vår ordinarie budget. Värdet av de för fastighetsfonden avsedda byggnader, sålunda värdet av fastigheterna exklusive värdet av tomterna, uppgår enligt det nu framlagda förslaget till, som jag vill minnas, 185 miljoner kronor. Statsrådet och utskottet ha ansett lämpligt att avskrivningen skall räknas på hela beståndet. Man måste göra klart för sig vad detta betyder. De flesta av dessa byggnader äro redan betalda med skattemedel. De äro sålunda vad man i ett enskilt företag skulle kalla för avskrivna. Icke desto mindre för man här upp avsättning till förnyelsefond. Jag gissar, att i beloppet 2,633,300 ingår bortåt 2,500,000 kronor, utgörande avskrivning å redan avskrivna byggnader.

Grunden till dessa dubbla avskrivningar ligger i följande. Man har resonerat sig fram till, att man i rikshuvudboken bör föra upp alla byggnaderna till deras nutidsvärde. I samband därmed har man ansett lämpligt att staten bevarar de s. k. dolda reserver, som ligga däruti att staten redan har med skattemedel betalat de flesta av dessa byggnader. Detta vinnes genom avsättning till förnyelsefond även beträffande fastigheter, som tidigare helt betalats med skattemedel. Man har sålunda på sitt sätt gått in för att skattebetalarna skola två gånger betala samma byggnader. Det har naturligtvis den stora fördelen, att man får en förnyelsefond, som framdeles kan tagas i anspråk för ersättning av redan avskrivna men i sinom tid förbrukade eller omoderna byggnader. Frågan om lämpligheten härav hänger givetvis i viss mån samman med den finansiella ställningen överhuvud taget. Ur bokföringsynpunkt är en sådan åtgärd icke behöfvig, något som emellertid synes vara förutsatt i propositionen. Man behöver sålunda icke, såsom i planen ägt rum, sammanföra alla fastigheter av ifrågavarande slag i en kolumn i rikshuvudboken, något som därefter leder till en för alla byggnader gemensam avskrivningsprocent. Man kan mycket väl föra i *en* kolumn de fastigheter, som redan äro avskrivna, och i *en annan* kolumn de fastigheter, som icke varit föremål för avskrivning utan betalats av lånemedel. Genom den föreslagna åtgärden får man, efter vad det vill synas mig, en bekräftelse på att det alltså är herr statsrådets och chefens för finansdepartementet allvarliga mening, att det är lämpligt att övergå ifrån den gamla principen — att betala byggnader, som användas i statens verksamhet, med skattemedel — till den nya principen att använda lånemedel. Statsrådet anför och det säger förresten riksräkenskapsverket också, att det bör betraktas såsom normalt — ordet normalt användes! — att sådana byggnader, som jag nyss nämnde, betalas med lånemedel. Statsrådet gör en reservation; det är jag den förste att erkänna. Han säger, att man kan göra undantag, särskilt när det är goda tider. Men han begagnar dock ordet normalt om tillvägagångssättet att betala med lånemedel. När man nu vid sidan av budgeten skapar till en stat, där man för upp en fond, som avser bl. a. avsättning till förnyelsefond för alla fastigheter, oavsett om de äro betalda med skattemedel eller skola betalas med lånemedel, får man icke därigenom ett belägg för den meningen, att det skulle vara normalt att använda lånemedel? Frestas icke riksdagen ytterligare mycket kraftigt till att fortsätta på den väg, som vi nu de senare åren slagit in på? Även om skattemedel användas för byggnader och dessa sålunda omedelbarligen

Ang. statens allmänna fastighetsfond. (Forts.)

avskrivnas, skulle budgeten i allt fall belastas med avskrivning å samma byggnader, liksom om de varit bekostade av lånemedel. Jag vill icke alls påstå, att vi icke varit tvungna att under senare år slå in på vägen att låna upp medel för att bygga. Tillämpas denna princip såsom normal känner jag mig dock övertygad om att här föreligger en stor fara för framtiden. Detta under förutsättning att man anser, att Sverige har fört en lycklig politik, när Sverige, under tider, som varit något bättre än de sista depressionsåren, låtit sina byggnadskostnader betalas med skattemedel.

I anledning av vad jag nu sagt biträder jag det av herr Lindman framställda yrkandet om avslag på utskottets hemställan.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Jag förutsätter, att kammarledamöterna ursäktat mig, om jag som lekman icke ger mig in på alla möjliga bokföringstekniska finesser.

Jag vill börja med att säga till herr Lindman, att, om vi skulle gått till väga på det sätt, herr Lindman tycktes förutsätta, och således givit oss in på att granska metoderna för affärsverkens redovisning till rikshuvudboken och även rikshuvudbokens tekniska struktur etc. etc., då hade vi fått konstituera oss som en kommitté. Skulle herrar riksdagsmän ha väntat till dess vi blivit färdiga, skulle de fått göra det lika lång tid som hittills åtgått för detta ärendes behandling. Man började röra i det år 1912 och har hållit på till dags dato. Så länge ha myndigheterna funderat på detta. Jag vill bara passa på att konstatera det för att ingen skall kunna säga, att det varit orätt att så där hux flux flyga på detta.

Vi ha — det vet herr Lindman mycket väl — måst arbeta med denna sak i utskottet precis som med andra frågor. Vi ha låtit ärendet föredragas i vanlig ordning, och vi ha måst nöja oss med att med vanligt bondförnuft draga vissa slutsatser för bedömande av frågan, om hela anordningen innebär några större olägenheter eller om den i stället kan sägas vara principiellt riktig. Vi ha icke haft anledning blanda in affärsverken här. Jag kan icke förstå, varför herr Lindman nu omnämnt statens järnvägars fond. Man vet ju, att statens järnvägar är ett affärsdrivande verk, som har sin egen bokföring och till statsverket endast redovisar den nettovinst, som kan uppstå. Hur det är beskaffat med värdena i övrigt, den saken tror jag det är klokt att icke nu bena upp i detaljer.

Jag vill bara påpeka, att det beträffande affärsverken tillgått så, åtminstone så långt tillbaka jag kan minnas, att man från riksdagens sida nöjt sig med den avkastning, man kunnat få från vederbörande verk. Man har aldrig grävt ner sig i detaljer i fråga om hur bokföringen skulle vara beskaffad. I fråga om statens affärsfonder i allmänhet förhåller det sig ju dock så, att om man därvidlag ville ta steget fullt ut, skulle man nog få lov att konstatera, att statens affärsverksamhet går ganska bra. Ty det finns dock verk, vilka för år 1934 lämnat upp till $9\frac{1}{2}$ % på i rörelsen nedlagt kapital, och det räcker ju ett gott stycke för att motverka att andra verk icke kunnat i sin helhet förränta i dem nedlagt kapital eller givit en mycket blygsam avkastning. Herr Lindman har väl själv varit med om att ge statens järnvägar direktiv, att det verket liksom alla andra statens affärsdrivande verk skall skötas i största möjliga utsträckning affärsmässigt. Detta direktiv har givits under den tid jag varit med här i riksdagen; jag kommer nu bara icke ihåg, när det var, men det är rätt länge sedan. Man har nöjt sig med att beträffande statens affärsdrivande verk säga detta, och jag tror icke, att man kan komma längre därvidlag än att man kräver, att de skola skötas affärsmässigt och lämna största möjliga avkastning.

Ang. statens allmänna fastighetsfond. (Forts.)

Jag vet icke, om det var herr Lindmans mening att särskilt gå in på försvarsrets gebit, men om så var förhållandet förvånar det mig en liten smula, att herr Lindman i samband med fastighetsfonden kunde tala om kanoner och kul-sprutor etc. Förlåt mig, men när ha dessa saker kommit att höra samman med fastigheter i annan mån än att det möjligen finns fastigheter som man förvarar kanonerna uti. Kanhända jag hörde fel, men herr Lindman frågade, varför icke dessa funnos med. På frågan om fastighetsfonden vill jag svara, att man naturligtvis blir en smula chockerad, när man får se en sak sådan som denna för första gången. Jag erkänner gärna, att när vi i riksgäldsfullmäktige fingo oss förelagt att yttra oss i denna fråga, jag liksom mina kamrater där tyckte, att det var en mycket benig sak att förstå, vart man syftade med detta. Men jag försäkrar, att ju längre man tänker på denna sak, desto mera övertygad blir man därom, att något måste göras. För att ta ett enda exempel på hur man bör resonera i detta fall skall jag nämna medicinalstyrelsen, som jag tror att herr Lindman eller herr Carleson talade om — ja, jag tror det var herr Lindman. Skall man inte ha rätt från allmänhetens och framför allt från riksdagens sida att få veta vad en vårdtag på våra sinnessjukhus kostar? Jag gjorde mig själv den frågan och tog till min egen uppbyggelse som exempel förhållandena inom ett landsting, som har sina väsentliga utgifter anknutna till den sjukvårdande verksamheten. Nog är det väl ändå skönt om man kan säga, att så och så mycket kostar en vårdtag på ett lasarett eller en annan inrättning, i stället för att behöva ha det som nu, då folk, som icke satt sig in i dessa frågor, bibringas den uppfattningen, att, därför att landstingen inte ta mer än två kronor eller två kronor femtio öre per vårdtag och plats i avgift, en vårdplats icke kostar stort mer. Verkliga kostnaden för ett landsting brukar hålla sig mellan sex och sju kronor per vårdtag. Därvidlag äro givetvis kostnaderna för i fastigheten nedlagt kapital icke medräknade. Men varför skulle man inte göra det? I det län, jag representerar, förhåller det sig också på det sättet, att genomsnittskostnaden belöper sig till mellan sex och sju kronor. Men för att få veta vad varje sjukdag kostar, måste vi härtill lägga annuiteter å de lån, som vi tagit upp. Jag tycker att det är fullkomligt riktigt, att man på detta sätt får veta vad man har att ge ut, och jag kan icke inse annat än att det som erkännes vara riktigt, när det gäller ett landstings metoder att klargöra för sig vad en sak kostar, också är riktigt, när man kommer in på statsförvaltningens område.

Både herr Lindman och herr Carleson förmenade, att vad som här föreslås är av alldeles för ringa omfattning. Men, mina herrar, är det icke litet underligt detta, att man till att börja med säger sig icke vilja vara med på hela denna åtgärd, men strax därpå säger, att man möjligen skulle kunna reflektera på saken, om allt vore med. Ja, så måste man tolka herrarnas uttalanden, eftersom kritiken riktades just mot detta, att allt inte fanns med. Detta är ju dock bara en början, och vi ha för vår del varit angelägna om att så att säga genomgående markera detta i utskottets utlåtande, i det att vi på varje punkt, där vi hyst någon tvekan, skrivit några, visserligen försiktiga, ord för att få det hela litet klarare och därmed också ett bättre resultat.

Vad herr Carleson här anförde om förnyelsefonden och det felaktiga uti att beräkna den på allt fastighetsvärde har jag ännu svårare att följa, i synnerhet när man säger, att en beräkning av $1\frac{1}{2}$ % för avskrivning härvidlag på ett större belopp måste ge ett större resultat i fråga om det, som man har att röra sig med. Det är väl ändå klart, att statsrådet och statsutskottet ansett detta vara en väg att gå fram på för att verkligen få en säker utgångspunkt. Vi ha därför också skrivit, att uppmärksamhet måste ägnas däråt, att värdena komma verkligheten så nära som möjligt. Jag vill tillåta mig påpeka, att det

Ang. statens allmänna fastighetsfond. (Forts.)
 icke kan vara att diskontera statens tillgångar i onödan, om man försöker skapa en förnyelsefond, som räcker till. Jag med mitt bondförstånd måste i stället säga, att detta är en säkerhetsåtgärd, som garanterar att påkänningarna bli jämnare i fortsättningen i fråga om statens byggnadsverksamhet än vad fallet tidigare varit.

Jag skall icke hålla på så länge till, men jag måste säga, eftersom riksdagshuset här kommit på tal, att det är alldeles riktigt, att vi från riksgäldsfullmäktiges sida avstyrkt dess upptagande i fastighetsfondens stat. Detta gjorde vi bl. a. av den anledningen, att vi icke ansågo det vara så förfärligt viktigt att debitera riksdagen hyra. Detta är ju dock ett nationens samlingshus och användes endast för detta ändamål. När exempelvis ett år kyrkomöte hålles här, skulle vi också debitera hyra. Bokföringstekniskt kan man naturligtvis säga, att detta är lika riktigt som då det gäller statens övriga byggnader. Men vidare har det förekommit och förekommer varje år, att från olika större till och med internationella sammanslutningars sida framställning göres om att få begagna riksdagshuset. Här ha hållits många stora kongresser, bl. a. en stor postal kongress och en stor transportarbetarekongress med representanter från hela världen. Vi tyckte verkligen, att det skulle vara litet gnidet så att säga att debitera hyra för sådana sammankomster.

Herr talman! Vi ha i utskottet icke kunnat undgå att finna, att förslaget som sådant icke är fullt uttömmande. Vi ha försökt bilda oss ett omdöme om förslaget icke från bokföringsteoretiska och spekulativa utgångspunkter utan från synpunkten av, om förslaget är ägnat att öka klarheten och redan. Att så är fallet, därom ha vi blivit övertygade, och jag ber därför, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Lindman**: Herr talman! I anledning av herr ordförandens i statsutskottet yttrande skall jag blott be att få säga, att han på väsentliga punkter missförstått mig och att han på väsentliga punkter icke alls ingått i något bemötande av vad jag talat om. Så till exempel talade han om statens järnvägars fond och att statens järnvägar varit ett verk, som så att säga skött sig självt, och att jag, då jag suttit i regeringen, varit med om att ge statens järnvägar direktiv att sköta driften affärsmässigt. Jag ber att få fästa herr Andersons i Råstock uppmärksamhet därpå, att, när jag yttrat mig om statens järnvägar, jag uteslutande talade om en kapitaltillgång, som finnes upptagen i rikshuvudboken. Jag frågade därvid statsutskottets ordförande eller statsutskottet om man, när man nu gått att göra tillägg till statens tillgångar i form av ett upptagande i denna stat av de byggnader som nu finnas, samtidigt tittat efter, huruvida andra tillgångar äro för högt upptagna eller icke. Här står faktiskt såsom tillgång »statens järnvägars fond 1,285,000,000 kronor». Är detta riktigt, och är det berättigat? Äro statens järnvägar värda så mycket i enlighet med de principer, som legat till grund för värderingen av de andra tillgångarna, och äro dessa övriga tillgångar, som här finnas upptagna, åsatta ett riktigt värde? När jag ökar tillgångarna på en enda punkt, skall jag väl också se till, om det finns underskott i fråga om de tillgångar, som jag förut upptagit. Detta har icke ett dugg att göra med statens järnvägars sätt att sköta sina affärer, och hur de förränta sitt i rörelsen nedlagda kapital. Förresten vet ju herr Anderson lika väl som jag, att statens järnvägar velat ha sitt kapital nedskrivet för att slippa förränta en del av detsamma. Man har ju även bildat en fond för att kunna möjliggöra en dylik nedsättning. Detta betyder enligt mitt sätt att se, att det i statens järnvägar nedlagda kapitalet icke är värt så mycket som här står angivet, nämligen 1,285,000,000 kronor. Statens järnvägar äro icke värda så mycket, vil-

Ang. statens allmänna fastighetsfond. (Forts.)

ket är en sak, som är alldeles oberoende av frågan, hur statens järnvägar sköta sina affärer, ett kapitel som jag för övrigt icke haft ringaste anledning att i detta sammanhang ingå på.

Sedan fäste sig herr Anderson vid och anmärkte på att jag framhållit, att, om man skulle ta upp allting, man småningom även skulle komma att ta upp gamla ruiner liksom också kanoner och annan krigsmateriel. Naturligtvis vet jag, att kanonerna icke höra till fastighetsfonden, men det är ju dock en tillgång i statens hand. För övrigt finns det ju även andra tillgångar, som väl skola tagas upp en gång. Men det som herr Anderson absolut underlät att svara mig på var min fråga om de dolda förluster, som staten gjort och som icke finnas upptagna i rikshuvudboken. Jag nämnde som exempel förlusten på spannmålsregleringen, som torde uppgå till 60 à 70 miljoner eller vad det nu kan bli, och jag nämnde i detta sammanhang också förlusterna på kreditkassan. Om vi nu faktiskt ha en förlust, skola vi väl icke ta upp förut icke upptagna tillgångar utan att även ta hänsyn till att staten har skulder, som samtidigt borde sättas ned eller skrivas av.

Vad herr Anderson emellertid icke alls gav sig in på var den för mig viktigaste frågan, nämligen att man här inför ett nytt system för behandlingen av statens utgifter. Jag har uttryckligen betonat, att den omfattning i vilken man tar upp fastigheterna icke spelar någon roll för mig. Om man tar upp dem för högt eller för lågt, om man tar upp dem innanför linjen eller utanför linjen, eller om man överhuvud taget tar upp dem alls, spelar för mig ingen roll. Det för mig mest anmärkningsvärda är som sagt, att man här inför ett alldeles nytt system i fråga om behandlingen av statens inkomster och utgifter, att man slår in på lånevägen i stället för att såsom hittills skriva av värdena i budgeten för varje år. Detta är det märkligaste och något som vi i framtiden komma att få sota för. Jag skulle vilja fråga, om det icke i stället vore klokt, att man läte detta ärende vila till nästa år och framställde en begäran, att Kungl. Maj:t gjorde upp en bättre översikt över statens tillgångar och skulder, ty en sådan översikt finns här icke annat än på en enda punkt.

Herr Carleson: Herr talman! Den brist på intresse, som kammaren visar för denna fråga, tycks för ett ögonblick ha spritt sig även till herr ordföranden i statsutskottet. Han påstod nämligen, att samtidigt som jag skulle hava gjort invändning mot fastigheternas uppförande i rikshuvudboken jag skulle ha sagt, att det vore lämpligt och behövt att ta med alla fastigheter. Jag för min del förklarade emellertid i mitt tidigare anförande, att jag ansåg det vara ett lyckligt grepp att även statens fastigheter uppfördes i rikshuvudboken, och att jag till fullo förstod, att man icke omedelbarligen kunde ta med alla fastigheter, utan att detta finge ske så småningom, även om man i övrigt ginge in för en princip, sådan som den här föreslagna.

Jag vill beträffande avskrivningarna upprepningsvis framhålla, att jag för min del anser uppläggnings av den extra stat, som nu framlägges, innebära att riksdagen inbjudes att slå in på en väg, som herr statsrådet och chefen för finansdepartementet förordat såsom normal. Meningen är nu att avskriva 1 1/2 % på alla byggnader, således även byggnader, vilka uppförts för skattemedel. Detta betyder, att i år budgeten kommer att belastas med cirka 2,500,000 kronor mer än som skulle ha behövts. Detta i sin tur betyder, att man kunnat förfoga över 2,500,000 för andra ändamål. Herr Anderson i Råstock säger nu, att det väl inte kan vara någonting att beklaga sig över, att man samlar medel. Jag sade nu också för min del, att det är alldeles utmärkt, att man samlar medel, men jag frågade, om man verkligen skall samla

Ang. statens allmänna fastighetsfond. (Forts.)

dem på detta sätt. Jag har ingenting emot, att herr Anderson i Råstock använder 2,500,000 kronor skattemedel för byggnadsändamål, som eljest äro avsedda att tillgodoses med lånemedel, men jag framhåller, att förevarande förslag inbjuder till ett fortsättande på den väg, som man enligt herr statsrådets och chefen för finansdepartementet mening normalt bör slå in på. Riksdagen skall ju varje år få för sig framlagt förslag till stat, i vilket utan vidare säges ifrån, att till förnyelsefonden överföres 1½ % på allt byggnadsvärde varom nu är fråga. När sålunda i varje fall avskrivning skall äga rum, kommer det troligen att verka såsom något för riksdagen ganska inbjudande att anlita lånevägen. Det är därför just på denna punkt jag särskilt gör min invändning, ity att man, jag upprepar det ännu en gång, genom att följa den väg, vilken herr finansministern anser vara normal, enligt mitt förmenande kan befaras övergiva den hävdvunna regeln att anvisa skattemedel för statens nybyggnader.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss**: Herr talman! Jag hade icke väntat, att denna fråga skulle föranleda så mycken debatt, sedan statsutskottet utan meningsskiljaktighet tillstyrkt propositionen. Efter de anföranden som här hållits kanske jag kan få lov att sätta in frågan i dess riktiga sammanhang.

Under hela den tid jag suttit i riksdagen har pågått ett detaljarbete i syfte att rationalisera den svenska budgeten, så att man klarare och tydligare skulle kunna få reda på vilka inkomster man har, vilka utgifter man har och kunna bedöma båda. Detta har skett under tidigare år, och det har också skett under det sistförflutna året i och med den omläggning av riksstaten, som kamrarna förra året godkände och som tillämpats i årets statsverksproposition. I detta arbete ingår även denna fråga om möjligheterna att på bästa sätt redovisa statens fastigheter och kostnaderna för olika institutioner. Det är sålunda icke någon nyck ifrån den nuvarande regeringens sida, som framkallat detta ärende. Dess historia går tillbaka ända till år 1921, då riksräkenskapsverket för första gången skrev i ärendet. Man kan säga, att på den tiden betraktades detta såsom en åtgärd syftande till att skapa större klarhet i fråga om statens utgifter, så att icke vissa utgifter skulle kunna undansmusslas. Jag tror icke, att jag kan åberopa någon bättre auktoritet i detta fall än en stor och inflytelserik förening här i vårt land, som med argusögon vakar över att icke statsmakterna göra något, som denna förening anser som ett misstag; jag syftar på den icke obekanta skattebetalarnas förening. Denna förening fann sig någon gång år 1922 föranlåten att i detta ärende till Kungl. Maj:t inlämna en skrivelse undertecknad utav en icke okänd förutvarande ledamot av denna kammare, nämligen grosshandlare Winkler. Uti denna skrivelse framfördes vissa önskemål rörande statens affärsdrivande verk, vilka borde debiteras ränta för att man skulle kunna göra klart för sig, hur stor avkastningen skulle bli. Vidare framhöll föreningen, att man beträffande statens övriga institutioner icke av den dåvarande bokföringen kunde få en direkt uppfattning om vilka kostnader, som faktiskt förorsakades statsverket, då inga kostnader för hyra i statens egna fastigheter och dylikt debiterades desamma. Föreningen förordade sålunda, att man skulle göra en sådan debitering. Vidare framhöll föreningen, att för administrativa institutioner erhöles, om hyra för lokaler och dylikt debiterades, ur statförslaget och bokslutet en betydligt exaktare uppgift om de kostnader, som institutionen i fråga förorsakade. Riksräkenskapsverket, vars yttrande över skrivelsen inhämtades, hänvisade till sitt redan året förut framlagda förslag om inrättande av en statens fastighetsfond.

Ärendet har emellertid dragit ut på tiden. Först 1928 togs det upp på nytt,

Ang. statens allmänna fastighetsfond. (Forts.)

och inte förrän under förra året kom man fram till något resultat. Jag kan icke klarare påpeka vilka fakta som legat bakom riksräkenskapsverkets förslag — fakta för vilka även statsutskottet, när detta närmare satt sig in i saken, funnit att man borde böja sig — än då jag erinrar om på vilket sätt det för närvarande kan gå till. Om en institution hyr hos en privat husägare, måste naturligtvis hyran för ifrågavarande institution uppföras på riksstaten. Det blir således en dyr institution, ty den har inte endast att betala sina tjänstemän av olika slag, sina expenser o. s. v. utan även hyra. En annan institution har en gång blivit inhyt i en statens egen fastighet, och staten är naturligtvis så gentil att den säger: Inte skola vi räkna med att det är något värde i en fastighet, som vi redan betalat med skattemedel och skrivit av, inte skola vi räkna med att den kostar staten något längre.

Detta har skattebetalarnas förening likaväl som riksräkenskapsverket, Kungl. Maj:t och statsutskottet funnit vara detsamma som att lura sig själv. Vi ha därför velat komma fram på en linje, där man kunde göra klart för riksdagen, hur mycket statens institutioner faktiskt kosta, även om staten en gång i tiden har byggt huset med skattemedel och sedan gjort avskrivning. Detta är den bokföringsmässiga sidan av det hela, då man alltså söker få klarhet över vad statens verksamhet i själva verket kostar. Detta resonemang leder till att man lägger upp en fond. Man för upp på budgetens utgiftssida, så att säga, vissa belopp — i detta års budget över 13 miljoner kronor — vilka faktiskt utgå på grund av tidigare nedlagt kapital, som riksdagen har mycken liten aning om. Jag skulle tro att de allra flesta riksdagsledamöter, när de första gången fingo se denna förteckning över statens alla fastigheter med dessa väldiga värden och om de räknade efter vad fastigheterna kostade i ränta, bleve något överraskade över hur dyr statsförvaltningen är, och ganska tacksamma för att kunna få reda på, vad de olika delarna av verksamheten i realiteten kosta. Låt mig säga att staten betalar hyra genom att föra upp beloppet på de olika huvudtitlarna. Därigenom erhålles en inkomst på icke mindre än 8 miljoner kronor. Detta kan till en början verka en smula överraskande, beroende på att man här vill tillämpa samma princip som i fråga om de affärsdrivande verken, att man alltså icke debiterar de olika institutionernas ränta på kapitalet. Detta göra vi nämligen icke i fråga om affärsverken. Det är icke så att vi bara sätta upp på inkomstsidan för ett affärsdrivande verk det överskott som uppstår, sedan verket betalat alla sina driftskostnader, lagt upp förnyelsefonder och dessutom betalat ränta. Om vi skulle belasta de affärsdrivande verken även med ränta, skulle deras avkastning utöver denna ränta bli betydligt mindre än nu — i vissa fall skulle det inte bli någon avkastning alls. Därför ha vi så pass stora avkastningar av de affärsdrivande verken och därför blir det också på denna nya fond en inkomst på 8 miljoner kronor.

Jag tror icke att detta vilseleder någon. Var och en vet, och här i denna kammare torde det väl inte finnas någon som tror, att emedan inkomsten för statens järnvägar är upptagen med 26 miljoner och för telegrafverket med 33 miljoner, detta är ett rent netto. Vi ha alla klart för oss, att vi under annan huvudtitel återfinna statens hela upplåning med räntor. Jag skulle tro att var och en som verkligen med intresse studerar statsverkspropositionen och på inkomstsidan ser, att statens produktiva inkomster utgöra låt mig säga inemot 150 miljoner kronor och som därefter konstaterar, att staten har räntekostnader på 100 miljoner, då säger sig: dessa räntekostnader skola vi först draga av, sedan ha vi kvar bortåt 50 miljoner, vilket är det verkliga överskottet. Jag tror således inte att det är någon olägenhet, att man på det sättet får en fiktiv inkomst på 8 miljoner kronor, som utan tvivel skulle försvinna, om man belastade dessa institutioner med räntor.

Ang. statens allmänna fastighetsfond. (Forts.)

Fördelarna utav denna uppläggning äro så påtagliga, att ingen kan förneka dem. Men jag erkänner att man rör sig på ett mera ömtåligt område, när man kommer över till frågan, huru under sådana förhållanden utgifter för nybyggnader skola bestridas. Jag tror inte jag missförstår herr Lindman om jag förutsätter, att det i grund och botten är den punkten som hans oro för denna nya anordning gäller. Det är ju alldeles tydligt att herr Carleson också tryckte på den punkten. Jag vill då så starkt som möjligt understryka, att inrättandet utav denna fond kunde göras oberoende av om man skulle vilja gå på den linjen, som man förutsätter i propositionen, att man också skulle kunna använda lånemedel, eller om man vill hålla fast vid principen att byggnaderna skola bekostas med skattemedel. Man kan i varje fall säga: När vi komma till frågan om hur vi skola göra med nybyggnaderna, vilja vi hålla fast vid principen, att dessa skola uppföras med användande av skattemedel.

När jag i propositionen skrivit, vilket herr Carleson flera gånger påpekat, att det icke är någonting som strider mot sunda budgetprinciper att använda lånemedel, såvida man ser till att en tillräcklig avskrivning kommer till stånd, tror jag att det påståendet är hållbart. Jag har därmed icke utsagt — och det vill jag gärna upprepa även inför denna kammare — att jag skulle finna det under alla förhållanden önskvärt att man endast använder lånemedel till dessa nybyggnader. Man kan mycket väl säga, att det är fullkomligt sunt att bygga med lånemedel om man skaffar en nödvändig förnyelsefond. Men jag kan ha så stort intresse av att statens ekonomiska ställning konsolideras, att jag i hög grad önskar att man skall vara i tillfälle använda skattemedel i alla största utsträckning. Jag kan försäkra, att den användning utav lånemedel, som under de föregående åren framtvingits av omständigheterna, icke på det sättet har mitt hjärta, att jag skulle föredra att låna pengar framför att anskaffa dem genom beskattning. Det är ju alldeles uppenbart att det från statens synpunkt är önskvärt, att man i den utsträckning man kan tillgriper skattemedel och icke lånemedel. Det står således riksdagen fullständigt fritt att varje gång med hänsyn till de rådande förhållandena avgöra, huruvida man anser att statens läge för tillfället är sådant, att man skall använda skattemedel eller lånemedel.

Till sist vill jag blott påpeka, att det naturligtvis har sin riktighet vad herr Carleson framhåller, att man icke ur uppställningen sådan den nu är gjord utan vidare kan se, hur mycket varje institution kostar. Men en sådan upplysning kan man erhålla ur de olika specialstaterna. Jag kan erinra om att vi ha ett grannland, som heter Danmark, där man kommit ett litet stycke längre på denna väg i fråga om rationalisering av budgeten. Där upptages för varje ämbetsverk icke endast dess löpande kostnader i fråga om personal, expenser o. s. v. utan även amorteringen utav de byggnader, som ämbetsverket förfogar över. Jag vill tillägga att man där icke har samma budgetuppställning som vi, utan att där upptages även räntan på det kapital, som är nedlagt i byggnaderna. Huru långt det är praktiskt att i vårt land gå på den vägen är omöjligt att i förväg säga. Detta är bara en början — det var nödvändigt att börja på något sätt. Man har hittills icke kunnat taga mer än detta steg. Om det skulle visa sig praktiskt att ta ännu ett steg i denna riktning, komma säkerligen de finansministrar, som få att syssla med detta spörsmål, att framlägga förslag för riksdagen, som sedan skall fatta beslut efter övervägande av de olika synpunkterna.

Jag tror att framsteget är så påtagligt, att de olägenheter, om vilka man här talat icke böra väga särdeles tungt. Jag är glad över att statsutskottet delar denna mening och hoppas, att denna kammare liksom första kammaren följer statsutskottets enhälliga förslag.

Ang. statens allmänna fastighetsfond. (Forts.)

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Det klarar över vägen. Jag trodde att herr Lindman menade något helt annat i sitt första anförande än vad det sedan visade sig att han menade, då han talade om statens järnvägars fond exempelvis.

Herr Lindman menar tydligen, att innan vi gå att rationalisera statsbokföringen på denna punkt, skola vi undersöka om vi till alla delar ha verkliga värden bakom de siffror, som äro upptagna i respektive fonder. Är det så? (Herr Lindman: Ja.) Nå, då har det klarat för mig, och det var dit jag ville komma. I så fall blir resultatet tydligen, att om herr Lindman skulle få sin vilja igenom, finge vi, som vi säga i Bergslagen, »sätta oss på häcklan och vänta» en rundlig tid, innan alla stridigheter mellan experterna, som denna fråga skulle medföra, vore bilagda, så att man skulle kunna komma fram till ett gemensamt resultat. Jag tror, att detta skulle ta synnerligen lång tid, och i sådant fall bleve det också åtskilligt svårare att lämna exakta uppgifter. Jag rekommenderar herrarna att läsa igenom det försiktiga tillstyrkande av förslaget — jag säger med avsikt försiktiga tillstyrkande — som statsutskottet avgivit. Jag tror inte att det på något sätt är skrämmande.

Jag skall be att få deklarerera — och jag är övertygad om att kamraterna i riksgäldsfullmäktige äro ense med mig — att vi icke ha något intresse utav att statens lånebudget sväller ut alltför mycket. Vi äro icke heller besjälade av någon önskan att hjälpa till med en finansiering genom lånemedel, som lika bra kan ske genom skattemedel. Det är från sådana utgångspunkter som kamraterna på fjärde avdelningen och jag, och sedan statsutskottet i sin helhet, skrivit som vi gjort angående finansieringen. Jag vill särskilt understryka — såsom departementschefen också framhållit i ett yttrande, varav något är återgivet i form av referat på sidan 9 i utlåtandet — att »utgifterna för sådana kostnader som ombyggnad av äldre byggnader — vilka med hänsyn till sin natur rätteligen borde bestidas av förnyelsefondsmedel, om sådana funnes tillgängliga — utgå av skattemedel». Sammanställer man detta med vad utskottet tidigare uttalat, tror jag inte att man därav skall kunna utläsa någon mera brinnande önskan från statsutskottets sida att i onödan låna pengar.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr **Lindman**: Herr talman! På grund av herr Andersons i Råstock anförande förmodar jag, att han varit ense med riksgäldsfullmäktige i deras yttrande. Där läser jag till exempel: »I många fall lär man emellertid näppeligen få fram 'ett i penningar elvalverbart avyttringsvärde' genom att utgå från taxerings- eller anskaffningsvärdet; en byggnad kan nämligen äga ett betydande värde i statens hand med hänsyn till dess förvaltningsuppgifter utan att äga något motsvarande i penningar evalverbart avyttringsvärde.» Detta är ju invändningar emot sättet att upptaga dylika värden såsom tillgång. Riksgäldsfullmäktige fortsätta: »Beträffande dylika fastigheter torde en värdering och en därefter gjord uppskattning av skälig hyra närmast bliva en konstruktion utan större betydelse för statshushållningen eller statens kapitaltillgångar.» I detta ligger dock en viss kritik utav förslaget.

När man nu upptager 254 miljoner kronor som en tillgång, så skulle jag vilja säga både till statsutskottets ordförande och till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, för att ni riktigt skola förstå vad jag menar, vad jag sagt förut: för beloppet inom linjen, ty ni behöva skriva av mera än denna summa på de tillgångar, som äro upptagna i rikshuvudboken. Nu finns det ingen möjlighet att kunna se, att statens järnvägars tillgångar äro 1,285 miljoner kronor. Om man skreve beloppet inom linjen, hade man möjlighet att i

Ang. statens allmänna fastighetsfond. (Forts.)

stället minska på statens järnvägars tillgångar — eller minska på något annat. Man vill visa svenska folket och riksdagens ledamöter, vilka tillgångar den svenska staten har, det är ju vad ni åsyfta härmed. Men det kunna ni icke visa på detta sätt. Ni komma i stället att inbilla vederbörande, att staten har 254 miljoner mera än det belopp på 1,216 miljoner kronor, som redan är upptaget här.

Beträffande kärnpunkten i det hela annoterar jag med tacksamhet att finansministern säger, att han med sitt uttalande icke menat att han vill förordna användandet utav lånemedel. Man läser i alla fall uttalandet på så sätt, att goda skäl kunna anföras för tillgripandet av lånevägen; jag har åtminstone tolkat det på det sättet. Har finansministern den uppfattningen att det kanske till och med kunde vara bättre att gå skattevägen, har jag missförstått honom. Jag undrar ändå, på grund av de uttalanden finansministern tidigare gjort på detta område, om icke finansministern har den uppfattningen, att man nog kan låna till här ifrågavarande ändamål och att detta kan vara en sund och riktig princip. Jag styrkes ytterligare i denna min förmodan genom att herr statsrådet nu talar om den danska metoden, som ju är en helt annan än vår. De ha tillämpat den metod, som man nu enligt min mening är i färd med att inaugurera här. De ha använt sin metod i alla år och äro vana vid den. De ha gått till väga precis som de svenska kommunerna. Men svenska staten har följt en annan väg och den har enligt min mening varit bättre.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Wigforss**: Herr talman! Jag har med mitt yttrande om skatter och lån endast velat framhålla, att jag skulle anse det mycket önskvärt om staten hade så goda inkomster, att vi aldrig behövde, när det gäller byggnader, resonera om att åstadkomma dem medelst lånemedel. Men detta går inte i den värld i vilken vi leva. Det är icke endast de sista årens erfarenheter som lärt oss, att det under vissa förhållanden kan vara önskvärt att kunna använda lånemedel under en period för att sedan under en följande i stället använda skattemedel.

Jag tror att min ståndpunkt är fullt klart angiven, om jag säger: I år anser jag icke att vi kunna genomföra de nya byggnaderna eller fullfölja arbetet med de redan påbörjade utan att använda lånemedel. Om riksdagen skulle vilja skaffa ytterligare 12 miljoner kronor av skattemedel till husbyggen, har jag ingenting däremot, men jag tror inte det är möjligt. Däremot skulle jag anse det i hög grad önskvärt, om, när tiderna bli bättre, man kunde ersätta dessa lånemedel med skattemedel.

Herr **Kilbom**: Herr talman! Egentligen kanske jag inte behövde lägga mig i den debatt som här uppstått mellan å ena sidan herr Anderson i Råstock och finansministern och å andra sidan herrar Lindman och Carleson. Jag tror emellertid det kan vara motiverat att det av en riksdagsman, som icke sitter i högvördiga statsutskottet, säges ifrån, att det verkligen är ett önskemål att få en klarare och översiktligare uppställning av budgeten. Ty det är verkligen något övrigt att önska, då riksdagsmännen inte ha möjlighet att ordentligt och i detalj tränga in i budgeten och dess olika delar utan att springa till vederbörande sakkunniga, riksräkenskapsverket eller vilka det nu kan vara. De, som icke göra sig det besväret, få aldrig en klar översikt över omfattningen av den budget, som riksdagen har att behandla. Jag tror således att de många uttalanden, som gjorts härutinnan, icke minst under de senaste riksdagarna, äro att hälsa med tillfredsställelse, liksom att dessa frågor nu äntligen kommit till ett stadium, där man kan börja förverkliga önskemålen i detta avseende.

Ang. statens allmänna fastighetsfond. (Forts.)

Det är dock en omständighet härvidlag, som jag tror det kan vara anledning påtala, och beträffande vilken jag för mitt vidkommande gärna skriver under vad herr Lindman sagt, nämligen att man inte bara skall uppräknat och sammanräknat befintliga värden, utan att man också bör nedräknat till realiteter de värden, som för närvarande finnas i rikshuvudboken men som i många fall förvisso icke motsvaras av verkligheten. Men jag antar att också den sidan av saken ingår i önskemålen och strävandena till en rationalisering av budgetens uppställning, som ju måste baseras på de reella värdena.

Slutligen ännu ett par ord. Det har sagts mig — jag vet icke vad det kan vara för spekulationer därbakom — att det härvidlag föreligger fara för att vi få, kanske icke ett nytt ämbetsverk men en kraftig utbyggnad av något ämbetsverk. Om så skulle bli fallet, vill jag personligen deklarerat, att jag och mina partikamrater, när vi nu komma att rösta för statsutskottets förslag, ej inlägga en dylik mening häri. Vi rösta för utskottets förslag enbart därför, att vi önska en klarare och översiktligare uppställning av budgeten.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss**: Jag kan försäkra herr Kilbom, att så vitt jag har mig bekant, finnes det icke bakom detta utlåtande några sådana utsikter, som han omnämmt.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 10.

Sedan herr förste vice talmannen nu övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, föredrogs vidare andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion angående ändring av § 5 i kungörelsen angående handel med farmaceutiska specialiteter; och anförde därvid

Herr **Bengtsson** i Kullen: Då medicinalstyrelsen numera visat tillmötesgående i motionens syfte och man väl också får hoppas, att detta tillmötesgående kommer att *fortsätta*, har jag, herr talman, nu icke något yrkande.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion angående ändring i 2 § i kungörelsen angående handel med farmaceutiska specialiteter.

I en inom andra kammaren väckt, till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 344, hade herr *Pehrsson* i Göteborg föreslagit, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla, att 2 § första stycket av kungörelsen angående handel med farmaceutiska specialiteter den 15 juni 1934 måtte erhålla följande ändrade lydelse: »Farmaceutisk specialitet må icke försälas, utom på av legitimerad läkare utfärdat recept, med mindre specialiteten är upp-tagen i ett för ändamålet fört register.»

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Ang. ändring i 2 § i kungörelsen angående handel med farmaceutiska specialiteter. (Forts.)

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **Pehrsson** i Göteborg: Herr talman! Då det förslag till lag om farmaceutiska specialiteter, som antogs vid förra årets riksdag, var under behandling här i kammaren, uttalade jag farhågor för att den ytterligt vaga bestämmelsen i tredje stycket av 2 §, vilken paragraf jag i motionen begär ändring i, skulle komma att bliva till förfång för både sjuka människor och för läkarvetenskapen. Jag fick därvid ett bestämt svar från utskottets vice ordförande, som bland annat yttrade, att när en läkare fått reda på en, låt mig säga, utländsk specialitet, som ännu ej kommit i bruk i landet och läkaren tror att läkemedlet i fråga kan vara till gagn för hans patienter, så kommer han att erhålla tillstånd att använda den specialiteten. Även en annan ledamot av utskottet gav ett mycket starkt uttryck för samma tanke — jag citerar i min motion det uttalandet — att förslaget till lag var »avsett att utgöra en lättnad och icke ett hinder att erhålla läkemedel från främmande länder». Med hänvisning till dessa bestämda förklaringar vill jag emellertid säga, att förhållandena på detta område icke blivit så lyckliga, som dessa båda ledamöter av utskottet tänkt sig. Det är tvärtom åtskilliga svårigheter, som möta både läkare och patienter, och jag skall här något beröra dessa.

Nu är situationen den, att om en läkare har utexperimenterat och prövat ett icke inregistrerat preparat och funnit det välgörande — han har fått licens *för prövning* av preparatet —, kan han icke sedan utan vidare använda det på sin klinik eller i sin praktik. Det måste nämligen för varje särskild patient, som skall använda läkemedlet, begäras licens. Sådan licens får alltså begäras gång efter annan, och det är lätt att förstå, vilket besvär och vilka svårigheter sådant kan medföra, icke minst för den patient, som till exempel är bosatt på annan ort än den, där läkaren, som ordinerat läkemedlet, bor.

Nu vill jag genast säga, att denna lags bestämmelser i åtskilliga fall nog medfört god ordning. Den har också i många fall tillämpats med klokt tillmötesgående. Jag skall i den vägen endast peka på de svårigheter, som förut funnos för våra skeppsapotek att efter lagens ikraftträdande erhålla till exempel vissa botemedel mot malaria. Detta har man nu kunnat ordna genom en förnuftig tolkning av tredje stycket i 2 §. Sedan nu utskottet sagt sitt ord att allt är bra som det är, fruktar jag att kungl. medicinalstyrelsen med utskottets och riksdagens stöd bakom sig — så som läget är blir naturligtvis utskottets förslag godkänt av riksdagen — kommer att fortsätta med en byråkratisk tolkning av denna bestämmelse, vars ordalydelse dock medger en sådan mjukhet i tillämpningen att en ändring i lagen egentligen borde vara obehövlig.

Jag skall här beröra ett och annat av vad som sagts i motiveringen. Det är särskilt en sak i utskottets eget yttrande, som jag skulle vilja peka på. Utskottet anser, att om en läkare skulle få rätt att använda dessa medel i sin praktik på sätt, som jag här har talat om, skulle det innebära ett upprivande av grunderna för denna helt nya lagstiftning. Det är alldeles på tok för mycket sagt. Det är för vittgående. Här har utskottet bevisat för mycket, och som herrarna ha reda på sedan gammalt, förhåller det sig ju så, att den som bevisar för mycket, har egentligen icke bevisat någonting alls.

Nu kan man ju fråga, varför jag kommit att syssla med den här saken. Härtill vill jag säga, att det är de personliga erfarenheter, som jag fått av hur denna lag tillämpas, som har gjort, att jag med tanke på mig själv och naturligtvis även på andra velat föra fram denna fråga. Det är nämligen så, att man genom specialitetsnämndens snäva tolkning blir utestängd från

Ang. ändring i 2 § i kungörelsen angående handel med farmaceutiska specialiteter. (Forts.)

användande av åtskilliga mycket betydelsefulla läkemedel. Jag skall nämna några av dessa, vilka, på grund av en rätt egendomlig, jag vill kalla det för en byråkratisk tolkning av apoteksvarustadgan, icke ha blivit godkända vid registreringen.

Jag kom i medio av januari in på ett apotek — min motion föranleddes närmast av vad jag där fick veta — och begärde att få köpa ett preparat, som jag använt i åtskilliga år, och som för mig och för många andra också är av utomordentligt värde. Då sade apotekaren, att det var så gott att köpa ett litet förråd på en gång, då det efter den 1 februari skulle bli förbjudet att sälja detta läkemedel här i landet. Jag fick alltså lägga mig till med ett visst förråd av preparatet, som heter *Mesothine*, och jag talade då också med apotekaren om, varför man förbjudit detta läkemedels försäljning. Skälet föreföll otroligt! Jag har sedan i medicinalstyrelsens och i specialitetsnämndens protokoll undersökt, hur det förhåller sig med denna sak. Undersökningen var av ett visst intresse. I protokollet anmärktes det nämligen, att orsaken till försäljningsförbudet var, att det å läkemedelsförpackningen fanns angiven oriktig deklaration. Det uppgavs att läkemedlet skulle innehålla 0.10 gram natriumklorid, medan det innehöll endast 0.04 gram av detta ämne. Jag måste ha glömt mina skolkunskaper om vad natriumklorid är, tänkte jag. Natriumklorid måste väl ändå vara ett mycket betydelsefullt ämne, eftersom saknaden av 0.06 gram därav gav anledning till förbud mot försäljning! Jag slog upp för säkerhets skull ordet »natriumklorid» i Nordisk Familjebok. Där stod dock endast: Se *koksalt*. Jag slog upp ordet »koksalt», och fick bl. a. veta, att kroppens behov av koksalt per dag är 10—15 gram. Den tillämpning av bestämmelserna, som man här praktiserat, väcker onekligen ett visst löje. Om man tänker på saken utan att fastna i formaliteter, hade väl vanligt sunt bondförstånd kunnat säga vederbörande, att man icke hade behövt vägra försäljningen av detta läkemedel på sådan grund. Emellertid har detta beslut blivit överklagat, och ärendet ligger nu hos Konungen i regeringsrätten, som alltså skall avgöra om den där skillnaden i koksaltmängden, alltså 0.06 gram, skall förbliva orsak till att detta läkemedel icke får försäljas!

Jag skulle kunna fortsätta och peka på liknande exempel. För att emellertid icke missförstånd skall uppkomma, vill jag säga, att när jag ett par veckor efteråt i ett annat ärende besökte detta apotek, sade apotekaren, att de fortfarande hade rätt att tills vidare sälja läkemedlet på grund av att överklagande hade skett.

Det finnes ett preparat, som heter *Togal*, som sålts under många år och som omfattats med stort intresse av allmänheten. Det har gått likadant med detta läkemedel som med *Mesothinet* och på samma sätt har det gått med några andra läkemedel, till exempel *Assodin*, *Taxol* m. fl. Försäljningen av *Assodin* blev förbjuden på grund av den reklam, som fanns åsatt förpackningarna. Det gällde sålunda icke vilseledande pressreklam eller prospekter. På förpackningen till detta läkemedel stod det att läkemedlet skulle medföra »förbättrad ämnesomsättning». Nu får man dock sälja detta läkemedel igen, ty man har klistrat en liten lapp över nämnda ord på förpackningen. Jag tror ej, att det är lyckligt att förfara på detta sätt som väcker undran och löje. Ett annat läkemedel, som jag själv använt — jag talar sålunda fortfarande om mitt eget husapotek — får man icke heller längre köpa efter vad jag har tagit reda på. Det heter *Aniodol interne*. Det är ett effektivt medel mot vissa infektioner och av stort värde. Jag har provat det i åtskilliga år. Det preparatet ansågs för dyrt, och därför får man icke licens för att köpa det.

Ang. ändring i 2 § i kungörelsen angående handel med farmaceutiska specialiteter. (Forts.)

Men om man är sjuk, bryr man sig väl icke om, ifall man får betala fyra kronor i stället för två kronor för en flaska läkemedel, som räcker i åratal och där icke något fullgott ersättningsmedel finnes. Det är väl icke underligt, om man finner den tolkning av dessa bestämmelser, som nu tillämpas, egendomlig! Hur skall man då gå till väga, om man i alla fall vill skaffa sig sistnämnda läkemedel? Jag vill påpeka, att det naturligtvis betyder mycket för tillfrisknandet och för läkonsten, om patienten har förtroende för läkaren och läkemedlen och har goda erfarenheter härutinnan. Det finns nu icke något annat sätt, har det sagts mig, än att be någon, som reser till utlandet, att där köpa en flaska av läkemedlet. Ja, herrarna få icke missförstå mig, jag menar icke att man skall smuggla, men det praktiseras ju så, att man bryter upp förpackningen och häller ut några droppar och då, har man sagt mig, blir det icke någon smuggelaffär. Detta är alltså den väg, som folk kommer att gå, om de vilja ha den medicinen!

Jag har härmed givit några exempel på, hur denna paragraf tolkas av specialitetsnämnden. Jag tror också, att dessa exempel giva en viss belysning åt vad som här sagts, nämligen, att det icke finnes någon anledning alls att få en sådan bestämmelse som jag påyrkat i motionen, vilken dock skulle giva läkaren välbehövlig frihet i sin praktik. Jag har redan sagt, och jag upprepar det, att jag tror ej, att man nödvändigt behöfve göra någon lagändring, om nämligen man kunnat få en *ändrad lagtillämpning* från vederbörande myndigheters sida, nämligen från kungl. medicinalstyrelsen och dess specialitetsnämnd.

Jag kan ej heller underlåta att taga upp till bemötande några av de argument, på vilka utskottet stöder sig. Utskottet har frågat medicinalstyrelsen, om medicinalstyrelsen förfarit rätt i sin tolkning — åtminstone innebär utskottets remiss detta — och medicinalstyrelsen svarar naturligtvis — det vore ju förunderligt, om den icke skulle svara så — att styrelsen förfarit riktigt, och att man ej behöver göra några ändringar. I specialitetsnämndens yttrande heter det, att »specialitetsnämnden har i motsats till motionären sig ej bekant att några för sjukvården betydelsefulla medel vägrats registrering». Jag hänvisar härutinnan till de exempel, som jag här har givit. Man invänder kanske, att dessa medel ej äro betydelsefulla, men då vill jag säga, att jag ej är ensam om att finna dem betydelsefulla. Jag känner ett flertal personer, som ha samma uppfattning som jag om dessa läkemedel, som blivit saluförbjudna.

Det heter vidare i specialitetsnämndens yttrande, att »genom att undandraga varorna förhandsprövning skulle även medel, vilka sedermera vid undersökning befunnes vara oriktigt deklarerade eller sakna värde, kunna få hållas till salu under lång tid». Jag kan ej undgå säga några ord om denna prövning. Hur sker den? Om jag har fattat saken rätt — och jag har gått igenom protokollen i medicinalstyrelsen och i specialitetsnämnden — sker denna prövning huvudsakligen vid laboratorier. Men medlemmarna i specialitetsnämnden äro med ett undantag icke praktiserande läkare utan tillhöra farmakologerna. I nämnden sitta till exempel en professor i farmakologi och en apotekare. Är då verkligen denna prövning sådan, att man kan vara berättigad säga, att den bör vara alltigenom avgörande i dessa frågor? I ett av protokollen omtalas ett fall, där det skett en medicinskt-klinisk prövning. Men det är undantagsvis, som så sker. Med kändedom om hur delade meningarna ofta äro bland läkarvetenskapens män frågar man sig också, om det kan vara välbetänkt att lägga sådan makt i en läkares hand. Vid laboratorier kan

Ang. ändring i 2 § i kungörelsen angående handel med farmaceutiska specialiteter. (Forts.)

man icke pröva läkemedlen på människor utan gör det på grodor och möss. Den prövning, som det här är fråga om, bör nog helst ske kliniskt av läkare. Detta uttalade man också i förra årets debatt. Jag kan icke underlåta att i detta sammanhang erinra om vad professor Backman sade om denna prövning, som nu definitivt avgör frågorna. Professor Backman säger, att »det finnes en bestämmelse, att kungl. medicinalstyrelsen skall pröva, huruvida specialiteten är ägnad att förebygga, lindra eller bota sjukdom eller sjukdomssymtom hos människor eller djur». Han säger, att denna bestämmelse är ägnad att väcka löje, och han tillägger: »Detta är icke ärligt, ty en sådan prövning förutsätter en ytterst långvarig, ofta förnyad, kritisk omprövning, omöjlig att genomföra vid något enstaka sjukhus eller hos någon enskild läkare.» Jag kan icke tillmäta denna specialitetsnämndens prövning vid laboratorierna en sådan betydelse att nämnden, när den praktiserar denna prövning på sätt, som jag här har nämnt, skall sitta där med det absoluta avgörandet i sin hand, där det ej vädjas till Kungl. Maj:t.

Jag skall taga upp ännu ett par saker i detta märkliga utlåtande. Det heter däri, att »specialitetsnämnden finner föga sannolikt att den enskilde läkaren vid utskrivandet av recept skulle hava tid och tillfälle att beakta de krav på specialitets beskaffenhet, som uppställts i 5 § i specialitetskungörelsen», d. v. s. det där om reklam och allehanda saker. Ja, det är mot denna verklighetsfrämmande inställning, som jag vänder mig. Läkaren prövar väl icke om läkemedlets pris är »skäligt» eller »reklamen lämplig» o. s. v., utan hans inställning är väl den: Är detta det läkemedel, som denna patient behöver? Detta är den naturliga läkareinställningen. Jag förstår icke, hur man ens kan sätta i fråga och tala om, att en läkare skall sitta och bedöma läkemedlen efter denna paragraf!

Sedan kommer ett yttrande, om vars innebörd jag har stått mycket tveksam. Det heter: »Det torde för övrigt icke kunna bestridas att påverkan å läkaren att föreskriva visst läkemedel kan förekomma.» Detta är ett högst märkligt yttrande av medicinalstyrelsens specialitetsnämnd. Vad innebär detta, att påverkan på läkaren kan förekomma? Är det patienten, som skulle påverka läkaren? Ja, då måtte det gälla narkotika, kokain, morfin och sådant. Men det är väl icke meningen? Varifrån skall då denna påverkan komma? Jag kan icke tänka mig annat, än att det är en antydning om att läkaren skulle stå i något slags olämplig förbindelse med läkemedelsfabrikanten. Det skulle förvåna mig, om läkarkåren kan finna sig i en officiell myndighets på detta sätt uttalade antydning. Jag har av lång erfarenhet en helt annan uppfattning av våra läkare!

Det finnes åtskilligt mera att taga upp till bemötande här, men jag skall icke bli långvarig i mitt yttrande. Jag har sagt dessa saker i den förhoppningen, att man i kungl. medicinalstyrelsen skall göra sig underrättad om vad som här blivit sagt. Det kan ju hända, att styrelsen fortsätter sin vandring, som månen som bekant gör, men jag har åtminstone velat ha detta sagt.

Till sist skall jag anföra ett enda exempel, som visar vilken betydelse det kan ha för en sjuk att få dessa läkemedel. Det är icke något fingerat exempel, utan ett fall ur verkligheten, och händelsen inträffade omedelbart, innan denna stadga trädde i kraft. Det var en person, som hade blivit riktigt illa sjuk och läkare tillkallades kl. 10 en lördagskväll. Det var en lördag, efter vilken det, liksom i denna vecka, följde två helgdagar. Läkaren föreskrev ett läkemedel, en specialitet, som nu icke finnes att få. Detta läkemedel kunde expedieras omedelbart å apoteket, och patientens liv räddades. Om detta fall hade hänt efter det denna stadga trätt i kraft, skulle det tillgå på följande

Ang. ändring i 2 § i kungörelsen angående handel med farmaceutiska specialiteter. (Forts.)

sätt, och det är med tanke härpå, som jag icke kan inse annat än att den bestämmelse, som jag här har velat få fram, är nödvändig — fastän den inte skulle behöva införas, om blott stadgan tolkades riktigt. — När alltså läkaren tillkallats måste patienten, då varken han eller läkaren utan vidare kan rekvi-rera detta effektiva och verksamma medel på apoteket, skriva till medicinalstyrelsen med begäran om licens. I detta fall följde två helgdagar på lördagen, alltså en lång tid, och patienten hade kunnat dö, innan licensen hunnit beviljas — om nu läkemedlet stod att erhålla!

Jag har icke någon förhoppning om, att kammaren, sådan situationen nu är, skall följa mig, men jag har dock den förhoppningen, att man här i kam-maren genom de uppgifter jag lämnat skall ha fått klart för sig, att tillämp-ningen av denna paragraf eller detta stycke i § 2 icke motsvarat de förvänt-ningar, som offentligen uttalades, då lagen antogs, och som även voro anled-ningen till, att detta stycke i § 2 infördes.

Herr talman, jag yrkar bifall till min motion.

Herr Äqvist: Herr förste vice talman! I den motion andra tillfälliga utskottet här haft att behandla och som avgivits av herr Pehrsson i Göteborg, har herr Pehrsson påyrkat en lagändring. Han har nämligen yrkat, att i § 2 av här ifrågavarande kungörelse skulle inskjutas ett så lydande tillägg: »utom på av legitimerad läkare utfärdat recept.»

Det är sålunda till denna lagändring, utskottet nu haft att ta ställning. Ut-skottet har också sökt att så grundligt som möjligt behandla motionen och i sådant avseende infortrat yttrande från medicinalstyrelsen samt berett Sven-ska läkaresällskapet tillfälle att yttra sig i frågan ävensom under hand in-hämtat uttalande i ämnet från apotekarsocieteten. Medicinalstyrelsen har i sin tur hört specialitetsnämnden. Medicinalstyrelsen instämmer uti sitt yttrande i vad specialitetsnämnden anfört samt tillägger: »Beträffande motionärens upp-gifter rörande tillvägagångssättet vid sökandet av licens för icke registrerade specialiteter hos styrelsen finner styrelsen endast nödigt att omtala att blott en läkare inkommit med tryckta blanketter och formulär.» Slutligen säger sig medicinalstyrelsen anse de upplysningar tillfyllest, som återfinnas i en vid yttrandet fogad promemoria. Specialitetsnämnden säger i sitt yttrande bland annat: »Den av motionären föreslagna ändringen av nu gällande stadgande i 2 § första stycket av specialitetskungörelsen skulle innebära en utvidgning av den i tredje stycket av berörda paragraf givna undantagsbestämmelsen, vilken har följande lydelse: 'Utän hinder av vad i första stycket är stadgat, äger styrelsen medgiva försäljning av sådan icke registrerad specialitet, som till sin verkan skall prövas av viss läkare, veterinär eller tandläkare eller varav viss person visas vara i behov med hänsyn till sitt hälsotillstånd'.» Vidare hän-visar nämnden till medicinalstyrelsens eget yttrande över förslaget till den här ifrågavarande kungörelsen, däri styrelsen föreslog, att till 2 § skulle fogas ett stadgande av följande innehåll: »Undantagsvis må dock, där ej medicinalstyrelsen av särskilda skäl annorlunda bestämmer, farmaceutisk spe-cialitet, som ej är registrerad, kunna försälas, då den av läkare, veterinär eller tandläkare skall användas för klinisk prövning eller då bestämd person därav visas vara i behov.» Specialitetsnämnden säger för egen del uti det infor-drade yttrandet: »Specialitetsnämnden har i motsats till motionären sig ej bekant, att några för sjukvården betydelsefulla medel vägrats registrering. Ett genomförande av motionärens förslag finge enligt nämndens uppfattning till följd, att den ledande grundtanken i specialitetskungörelsen — en enhetlig kontroll av de farmaceutiska specialiteterna — ej längre tillämpades. Oregi-

Ang. ändring i 2 § i kungörelsen angående handel med farmaceutiska specialiteter. (Forts.)

strerade preparat, däribland även sådana som överensstämde med eller liknade redan registrerade, skulle ohindrat få saluföras, allenast därför att de föreskrivits av läkare. Reklamen för oregistrerade preparat skulle icke påverkas av stadgandena i specialitetskungörelsen och denna skulle sålunda sättas ur kraft. Genom att undandraga varorna förhandsprövning skulle även medel, vilka sedermera vid undersökning befunnos vara oriktigt deklarerade eller sakna värde, kunna få hållas till salu under lång tid. Specialitetsnämnden finner föga sannolikt, att den enskilde läkaren vid utskrivandet av recept skulle hava tid och tillfälle att beakta de krav på specialitets beskaffenhet, som uppställts i 5 § i specialitetskungörelsen. Det torde för övrigt icke kunna bestridas, att påverkan å läkaren att föreskriva visst läkemedel kan förekomma.

Enligt specialitetsnämndens mening har redan den nu befintliga dispensföreskriften givits en så vidsträckt avfattning, att stor försiktighet måste iakttagas vid meddelandet av dispens. Dispens bör överhuvud taget icke givas för sådana varor, som vägrats registrering på grund av att varan icke är ägnad att förebygga, lindra eller bota sjukdom eller sjukdomssymptom. Ej heller torde dispens böra givas för så lång tidrymd eller för så stora kvantiteter, att tillverkaren finner onödigt att söka registrering.»

Svenska läkaresällskapets yttrande refereras uti utskottsutlåtandet på följande sätt: »Svenska läkaresällskapet erinrar om att sällskapet i samband med den nu gällande lagstiftningens tillkomst sökt skydda det intresse, som kliniker och enskilda läkare under vissa omständigheter kunde hava av att använda specialiteter, som ej blivit registrerade. Vid kungörelsens utformning hade sällskapets förslag härutinnan också beaktats på ett sätt, som enligt sällskapets förmanande tillfredsställde det legitima behovet av undantag från registreringstvänet.»

Direktionen för Apotekarsocieteten, vilken som sagt också haft tillfälle att yttra sig i frågan, framhåller: »Om motionen skulle vinna bifall, skulle detta i realiteten innebära, att specialiteterna komme att uppdelas i två huvudgrupper, den ena omfattande sådana läkemedel, som ej finge säljas utan föreskriven kontroll, och den andra sådana, som utan dylik kontroll finge säljas efter ordination av läkare m. fl. Skulle utvecklingen gå i denna riktning, komme detta sannolikt att medföra, att en del fabrikanter för framtiden ansåge sig kunna underlåta att söka få sina tillverkningar registrerade — något som i sak skulle innebära ett upprivande av grunderna för hela specialitetsförordningen. En följd härav skulle även bliva, att de registreringsavgifter, som beräknats erforderliga för specialitetskontrollens uppehållande, icke skulle inflyta i avsedd omfattning.»

Utöver vad jag här citerat hänvisar jag till vad utskottet anfört, vilket jag anser mig icke behöva föredraga.

För egen del vill jag säga, att det ju knappast är mer än ett halvt år sedan specialitetskungörelsen tillkom, vilket skedde efter långa utredningar och under medverkan av både Kungl. Maj:t och riksdagen, ävensom att densamma enligt allas mening torde fylla ett verkligt behov. För samhällets vidkommande är det av allra största vikt att undermåliga läkemedels försäljning hindras. Det torde icke kunna sägas vara mer än lämpligt, att man ej utan vidare får sälja läkemedel, vars pris ej står i rimlig proportion till innehållet, eller vars reklam ger en falsk bild av verkliga innehållet eller användningen. Det är ju också till förhindrande härav som hela denna kontroll genom medicinalstyrelsens specialitetsnämnd inrättats. Skall denna kontroll kunna uträtta något, måste den givetvis vara enhetlig och effektiv. De lindriga avgifter, som påläggas fabrikanterna för prövningen av deras preparater, erfordras för kontrollens

Ang. ändring i 2 § i kungörelsen angående handel med farmaceutiska specialiteter. (Forts.)

upprätthållande. För att sjukhus eller enskild läkare i särskilt fall skall kunna få tillfälle att pröva något nytt läkemedel eller för att någon viss patient skall kunna vid fall av trängande behov få ett visst preparat, som icke blivit registrerat, kan dispens meddelas. Men att göra dispensförfarandet till dagligt bröd som motionären föreslagit vore ju att underminera hela den nya lagstiftningen och förhindra varje effektiv kontroll över preparaten. Man skulle helt enkelt kunna komma överens med en apotekare och en läkare, att ett visst apotek skulle i ständigt lager föra ett preparat, vars registrering fabrikanter icke velat kosta på sig. Till varje patient, som underskreve en kanske rent av tryckt dispensansökan, däri läkaren på heder och samvete förklarade, att patienten behövde just ifrågavarande medicin, skulle apoteket sedan utan vidare kunna försälja preparatet. En sådan rörelse, som ej tyder på överdriven lust eller förmåga att anpassa sig efter gällande lagstiftning, kan få stor omfattning, och därmed hava dessa tre, patienten, läkaren och apotekaren i praktiken satt hela den nya lagstiftningen ur kraft. Visst kan det finnas fall, då en person känner ett visst obehag, om han ej kan få ett visst invariant läkemedel, men det förefaller mig utslutet, att han ej i allmänhet taget i bland ett par tusen olika preparat skulle kunna finna ett liknande, som är godkänt av myndigheterna, utan att man därför skulle behöva sätta hela lagstiftningen ur kraft. De verkligt trängande och ömmande fallen äro redan i lagen tillgodosedda, och den av motionären åsyftade lagändringen kan lätt föranleda missbruk samt förstöra kontrollens enhetlighet och effektivitet. Om för övrigt en fabrikant eller en patient icke åtnöjes med medicinalstyrelsens beslut, kan ju överklagande av beslutet ske hos Kungl. Maj:t i regeringsrätten, där för övrigt en hel del dylika besvär redan ligga.

Jag läste för några dagar sedan i en av våra stockholmstidningar ett inlägg om specialitetsförordningen, vilket jag skall läsa upp här till den kraft och verkan det hava kan. Det sägs i detta inlägg: »I en del fall har det härvidlag inträffat, att man kastat ut barnet med badvattnet, d. v. s. från apotekens varulager bortfört preparater, som äro värdefulla och varit allmänheten till åtskillig nytta, men i det stora hela antalet fall kan det nog sägas, att utrensningen varit allmänheten till gagn, ity att densamma befriats från frestelsen att inköpa preparat, angående vilka tillverkarna deklarerat braskande löften, men som i realiteten bra mycket närmast sig den overksamma humbugsmedicinens omfattande kategori.»

Motionären har här uttalat, att han endast vill få till stånd en ändring i förordningens tillämpning, men han har i motionen begärt en lagändring. Jag kan icke finna att dessa ståndpunkter stå i god överensstämmelse med varandra. Jag förmodar, att sedan förordningen fått verka ännu någon tid tillämpningen av densamma skall komma att bli tillfredsställande. Det finns ingen anledning att nu tillmötesgå motionärens i motionen framställda begäran om lagändring, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Fröken Wellin: Herr talman! Syftet med den här ifrågavarande, förra året utfärdade kungörelsen var ju att gagna allmänheten genom att utestänga en del preparat, som kunde anses vara mera till skada än till gagn för de sjuka.

Utav det uttalande, som här gjorts av doktor Pehrsson, vill det emellertid synas som om kungörelsen, låt vara i mera enstaka fall, verkat därhän, att

Ang. ändring i 2 § i kungörelsen angående handel med farmaceutiska specialiteter. (Forts.)

personer, som vant sig vid och funnit sig väl av att använda ett visst preparat, hindrats från att inköpa ifrågavarande preparat. Om sådana fall kunnat inträffa, måste man säga, att förordningen verkat i en riktning alldeles motsatt den, som man avsett med densamma. Är det påtalade förhållandet, herr talman, beroende på en feltolkning av kungörelsens bestämmelser, måste man instämma med herr Pehrsson uti hans här uttalade önskan, att förordningen måtte tillämpas på annat sätt än hittills i vissa fall skett. Är det påtalade förhållandet åter beroende på kungörelsens ordalydelse, torde man få uttala en förhoppning om, att densamma måtte ändras.

Jag ber, herr talman, att med det anförda få instämma uti det av herr Pehrsson framställda yrkandet om bifall till motionen.

Herr Pehrsson i Göteborg: Herr talman! Jag satt och lyssnade med ett icke ringa intresse till utskottets ärade ordförande. Jag hade hoppats att få höra något om vad utskottet ansåg beträffande den kritik, som jag presterat, men svaret blev endast ett uppläsande av vad de myndigheter, vilka jag kritiserat, hade sagt, och jag fick icke något svar på mina frågor. Det skulle vara av utomordentligt intresse att höra, om utskottet gillar den praxis, som nu råder med avseende på tillämpningen av nämnda stycke, nämligen att en läkare får — jag har sett en hel del sådana fall i protokollen — tillåtelse att pröva ett visst läkemedel, men när han prövat det och måhända funnit det vara synnerligen verksamt och bra, så kan han inte ens för sin egen praktik rekvirera det utan varje enskild patient, som skall använda läkemedlet, måste för sig begära dispens, med intyg för varje gång från läkare på heder och samvete, att vederbörande »med hänsyn till sitt hälsotillstånd är i behov av att å apotek få inköpa nämnda preparat». Detta är ju dock en underlig tolkning. Menar utskottet således, att detta är riktigt och förträffligt? Det vore i så fall en underlig syn på denna sak, och då går också utskottet emot lagutskottets och dess vice ordförandes uttalanden vid förra riksdagen.

Vidare har det sagts, att det var endast *en* läkare — jag vet inte vad det skulle vara för starkt skäl emot mig! — som hittills låtit trycka formulär för ifrågavarande ändamål. Jag har fått mig tillskickade sådana formulär även från apotek, och med den ökning av antalet framställningar om licens, som inträffat, komma förmodligen sådana blanketter att tillhandahållas i allt större utsträckning.

Sedan vill jag påpeka ännu en sak, och det är: När skall den nya förordningen bli genomförd? I den kungl. propositionen 1934 nämndes, att det 1932 på apoteken fanns 3,200 specialiteter i 5,700 olika förpackningar. Nu har man ett halvt år hållit på med att genomföra inregistreringen, och man har hunnit med mellan 200 och 300. En enkel matematisk operation visar, att det torde dröja åtskilliga år, innan arbetet är slutfört, och under hela denna tid skall man vara tvungen att laborera med de nuvarande förhållandena bara därför att inte vederbörande tolkat denna bestämmelse, såsom åtminstone lagutskottets vice ordförande trodde sig kunna tolka den vid lagens antagande.

Jag vill än en gång betona, att vi härigenom berövas möjligheten att få använda värdefulla preparat. Jag vet t. ex., att det finns en firma i Paris med mycket stort anseende, som icke brytt sig om inregistrering. Varför har jag inte reda på, jag har endast fått detta meddelande. Skall det då inte vara möjligt att få använda dess såsom utomordentligt värdefulla vitsordade preparat på läkares ordination?

Det skulle för mig varit av intresse att ha blivit bemött beträffande de exempel, som jag talade om och som visa, hur tillämpningen sker. Det skulle

Ang. ändring i 2 § i kungörelsen angående handel med farmaceutiska specialiteter. (Forts.)

varit synnerligen intressant, om utskottets ärade ordförande sagt, att så här skall det fortsätta, eller om han hade antytt, att utskottet möjligen hade kunnat tänka sig för de sjukas skull, som behöva dessa läkemedel, att medicinalstyrelsens specialitetsnämnd borde släppa en smula på sin byråkratiska syn och handla mera med tanke på de sjuka och på praktiska synpunkter.

Herr **Pettersson** i Dahl: Herr talman! Endast några ord med anledning av herr Pehrssons i Göteborg fråga, vad utskottet menade. Jag skulle nästan vilja säga, att utskottet har rätt att ställa den frågan till herr Pehrsson: Vad menar herr Pehrsson med sin motion?

Herr Pehrsson säger i sitt första anförande, att vi behöva ingen lagändring. Behöva vi ingen lagändring, är det heller icke motiverat att väcka en motion i detta ämne. Vidare säger herr Pehrsson i samma anförande, att utskottet har sagt mera än det kan stå för, och att det inte är bra att säga mera än man kan stå för i framtiden. Utskottet har icke sagt mera än det kan stå för utan endast citerat uttalanden från sakkunnigt håll. Jag hoppas, att kyrkoherde Pehrsson kan läsa, vad utskottet skriver. Utskottet skriver, att det »från sakkunnigt håll» framhållits etc.

Sedan säger herr Pehrsson, att utskottet skulle kunnat säga, att förordningen inte skulle tolkas så strängt i fortsättningen utan att man skulle ge efter på vissa punkter. Jag får erkänna, att jag inte gör det ringaste anspråk på att vara sakkunnig i detta ämne, men jag har en helt motsatt uppfattning än herr Pehrsson. Jag tror det alltjämt säljs för mycket sådana här specialiteter, så det skulle inte alls skada, om i stället förordningen kunde skärpas. Herr Pehrsson säger i början av sitt första anförande, att det borde genomföras en lättnad i fråga om att kunna köpa dessa läkemedel från utlandet. Jag kan inte finna annat än att det är tillräckligt med dylika specialiteter inom landet.

Sedan nämnde herr Pehrsson ett exempel, som jag tycker var rätt så egendomligt. Det var exemplet att en person insjuknade på en lördag och den tillkallade läkaren inte hade rättighet att inköpa önskad specialitet enligt den nya förordningen, vilket han däremot haft enligt den gamla. Jag skulle vilja framställa den frågan till herr Pehrsson: Ifall denna specialitet är så viktig, vad är det då som hindrar, att den blir inregistrerad? Så snart registrering har skett, kan man även enligt den nya förordningen köpa denna specialitet.

Till sist vill jag säga, att när en lag blivit antagen så pass sent som förra året, och samtliga hörda myndigheter avstyrka den lagändring, som herr Pehrsson påyrkar, står det inte rimligen i ett tillfälligt utskotts makt att förorda denna lagändring.

Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Pehrsson** i Göteborg: Herr talman! Jag har blivit direkt tillspord varför jag motionerat. Jag skall ge ett klart och tydligt svar. Jag har motionerat därför att jag velat få upp denna fråga till behandling. Det är den enda väg till lösning, som jag ser, och då jag hade mycket ringa förhoppning om att kungl. medicinalstyrelsens specialitetsnämnd skulle i annat sammanhang taga hänsyn till de skäl, som här anförts, fanns det inte någon annan väg att gå. Det är hårda ord kanske, men jag har fått den bestämda uppfattningen, sedan jag granskat dessa protokoll.

Ang. ändring i 2 § i kungörelsen angående handel med farmaceutiska specialiteter. (Forts.)

Den siste ärade talaren förklarade, att han inte var sakkunnig på området, och det ger ju förklaringen till hans yttrande, att vi ha tillräckligt med läkemedel inom landet och inte behöva ta in några utifrån. Det yttrandet ger ju verkligen vid handen bristande sakkunnighet. Läkekonsten och läkekonstens medel äro om något internationella, och vi böra inte utestänga oss ifrån läkekonstens landvinningar runt om i världen. Det är en väg, som jag inte tror kan rekommenderas.

Sedan frågades också efter det läkemedel, som jag syftade på. Det är ett läkemedel, som jag själv använt med gott resultat. Detta läkemedel finns inte att få i svensk tillverkning, ty även det läkemedlet är av fransk tillverkning och hör till dem, som icke finnas att få här i landet. Men vad betyder det? Låt människorna dö, bara vi få paragraferna noggrant och väl tolkade!

Herr Äqvist: Herr talman! Utskottet har givetvis inte haft någon anledning att ha en annan uppfattning, än att tillämpningen sker i enlighet med lagens bestämmelser, och jag ber att få läsa upp ifrågavarande paragraf. Utskottet anser den vara tillräckligt utformad för att inrymma även möjlighet att erhålla sådana preparat, som motionären här sätter i fråga. Paragrafen lyder sålunda:

»Farmaceutisk specialitet må icke försäljas, med mindre specialiteten är upptagen i ett för ändamålet fört register.

Ä medicinalstyrelsen ankommer att pröva fråga om specialitets registrering. Registret föres hos styrelsen. För att biträda styrelsen vid prövningen av registreringsärenden skall finnas en nämnd, bestående av fem ledamöter, vilka utses av Kungl. Maj:t efter hörande av styrelsen och kommerskollegium.

Utän hinder av vad i första stycket är stadgat, äger styrelsen medgiva försäljning av sådan icke registrerad specialitet, som till sin verkan skall prövas av viss läkare, veterinär eller tandläkare eller varav viss person visas vara i behov med hänsyn till sitt hälsotillstånd.»

Nu begär motionären, att första stycket i nämnda paragraf skulle erhålla följande ändrade lydelse: »Farmaceutisk specialitet må icke försäljas, utom på av legitimerad läkare utfärdat recept, med mindre specialiteten är upptagen i ett för ändamålet fört register.» Alltså skulle specialiteterna delas upp i sådana, som skulle registreras och andra, som skulle kunna ordineras av läkare utan att vara registrerade. Det är uppenbart, att detta skulle leda till fullkomligt kaos på området och till ett upphävande av lagens syfte. Det möter icke något hinder för vilken fabrikant som helst inom eller utom landet att söka registrering för sina preparat. Läkarsällskapet har innan lagen utformades yttrat, att man med den nu gällande lagens tillkomst sökt skydda det intresse, som kliniker och enskilda läkare under vissa omständigheter kunde hava av att använda specialiteter, som ej blivit registrerade. Vid kungörelsens utformning hade sällskapets förslag härutinnan också beaktats på ett sätt, som enligt sällskapets förmenande tillfredsställde det legitima behovet av undantag från registreringstvånget.

Om inte tillämpningen i allo blivit sådan, som motionären herr Pehrsson i Göteborg och kanske också andra ansett vara riktigt, har man ju rätt att klaga hos regeringsrätten, och då kan man också vara viss om, att klagomålen bli beaktade om det anföres bärande skäl.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Ang. ändring i 2 § i kungörelsen angående handel med farmaceutiska specialiteter. (Forts.)

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och biföll kamraren utskottets hemställan.

§ 12.

Slutligen föredrogos vart efter annat:

statsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 52, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om Kungl. Maj:ts proposition angående utvidgning av samrealskolan i Haparanda till ett högre allmänt läroverk;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inredningsarbeten m. m. för universitetsbiblioteken i Uppsala och Lund;

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utarrendering av kronan tillhörig andel i Jössefors vattenfall;

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till kontorsbyggnad för statens vattenfallsverks räkning i kvarteret Björnen i Stockholm; och

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av sjunde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga; samt

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående sänkning av pensionsåldern för distriktsveterinär med delaktighet i statens pensionsanstalt;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsrätten för vissa f. d. rektorer vid allmänna röververk m. fl. undervisningsanstalter;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående grunder för pension till vissa tjänstemän, som i samband med statens övertagande av enskilda järnvägar eller bandelar övergått i statens järnvägars tjänst;

nr 26, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om pension åt gårdskarlen och eldaren vid riksbankens avdelningskontor i Uppsala August Karlsson; och

nr 27, angående gratifikation åt vaktmästaren hos första lagutskottet N. A. Carlssons änka.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda memorial och utlåtanden hemställt.

§ 13.

Avgåvos följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 213, med förslag till ändring i hälsovårdsstadgan samt omorganisation av distriktsvården m. m., nämligen:

nr 536 av fröken *Wellin* och fru *Eklund*;

nr 537 av herr *Andersson* i Falkenberg;

nr 538 av herrar *Olsson* i Närlinge och *Westman*; och

nr 539 av herr *Pettersson* i Dahl m. fl.

Vidare avlämnade herr *Pettersson* i Dahl en motion nr 540, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 203, angående understöd åt kontrollföreningsverksamhet.

Samtliga ovannämnda motioner bordlades.

§ 14.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsförhöjning i vissa fall till mejerikonsulent med delaktighet i statens pensionsanstalt;

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beräkning av engångsavgift till statens pensionsanstalt beträffande lärarbefattningar vid vissa anstalter för yrkesundervisning m. m.;

nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förbättrade pensionsförmåner för vissa förutvarande anställningshavare vid Hässleholm—Markaryds järnväg;

nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående delaktighet i statens pensionsanstalt för överläkare vid statsunderstödda vanförestalter; och

nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag av statsmedel till gäldande av förra kamreraren vid Ruda—Finsjö—Oskarshamns och Ruda—Älghults järnvägsaktiebolag Maria Wijkströms avgifter till enskilda järnvägarnas pensionskassa.

§ 15.

Till bordläggning anmälades:

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 23, i anledning av väckt motion om lindring i skatten å motorfordon;

nr 24, i anledning av väckt motion om befrielse från erläggande av lagfartsstämpel för vissa fastigheter, som överförts från församling till kommun; och

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en i Genève den 11 oktober 1933 dagtecknad konvention för underlättande av det internationella utbytet av undervisningsfilm, m. m.; samt

första lagutskottets utlåtanden:

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inlösen av vissa frälseräntor, m. m.;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om utsträckt tillämpning av de i kungörelsen den 3 februari 1888 (nr 1 sid. 3) samt 4 § lagen den 2 december 1892 (nr 106) meddelade bestämmelser angående ersättning av statsmedel för gulden frälseränta; och

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § 4 mom. förordningen den 6 juni 1925 (nr 172) med vissa bestämmelser angående befattningshavares vid polisväsendet rätt till lön och pension m. m.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag.

§ 17.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Lindskog</i>	under	3	dagar	fr. o. m.	den	27	mars,
› <i>Andersson</i> i Lööbbo	›	4	›	›	›	26	›
› <i>Herou</i>	›	5	›	›	›	26	›
› <i>Westin</i>	›	8	›	›	›	23	›

herr <i>Henrikson</i>	under	3	dagar fr. o. m. den	24	mars,	
› <i>Ström</i>	›	3	› › ›	24	›	
› <i>Olsson</i> i Ramsta	›	3	› › ›	24	›	
› <i>Jacobsson</i>	›	3	› › ›	24	›	
› <i>Andersson</i> i Surahammar	›	3	› › ›	23	›	
› <i>Uddenberg</i>	›	3	› › ›	24	›	
› <i>De Geer</i>	›	4	› › ›	28	›	
› <i>Persson</i> i Fritorp	›	3	› › ›	26	›	
› <i>Bergström</i>	›	3	› › ›	24	›	
› <i>Andersson</i> i Råstock	›	3	› › ›	24	›	
› <i>Jansson</i>	›	4	› › ›	25	›	
› <i>Eriksson</i> i Sandby	›	3	› › ›	26	›	
› <i>Leffler</i>	›	2	› › ›	25	›	
› <i>Hansson</i> i Vännäsby	›	3	› › ›	24	›	
› <i>Johansson</i> i Bro	›	3	› › ›	24	›	
› <i>Magnusson</i> i Skövde	›	2	› › ›	24	›	
› <i>Svensson</i> i Grönvik	›	2	› › ›	24	›	
› <i>Olsson</i> i Närlinge	›	2	› › ›	24	›	
› <i>Wallén</i>	›	2	› › ›	25	›	
› <i>Molander</i>	›	5	› › ›	24	›	
› <i>Hallén</i>	›	4	› › ›	25	›	
› <i>Hillgård</i>	›	5	› › ›	26	›	
› <i>Andersson</i> i Lindome	›	4	› › ›	26	›	
› <i>Andersson</i> i Dunker	›	3	› › ›	24	›	och
› <i>Ericson</i> i Boxholm	›	3	› › ›	24	›	.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2.45 e. m.

In fidem
Per Cronvall.